De Betuwsche neef – J.J. Cremer

Het handschrift is gedateerd Den Haag 26 november 1859, en is in bezit van de Koninklijke bibliotheek. 20 fol.

1e druk in: De Nederlandsche Spectator, 1860. Arnhem: D.A. Thieme; 's Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1860. 7 januari 1860, no. 1, p. 5; 14 januari 1860, no. 2, p. 13; 21 januari 1860, no. 3, p. 21; 28 januari 1860, no. 4, p. 29.

2e druk in: De Oostpost: Soerabayasche courant, 1860. Soerabaya, E. Fuhri, 1860. Jrg. 3, 28, 29, 30, 31 maart, 2, 3 april 1860.

3e druk in: Stad en dorp. Vertellingen. Arnhem: D. A. Thieme, 1864. Guldens-editie no. 44. p. 76-122.

4e druk in: Vertellingen en schetsen. Amsterdam: D. Noothoven Van Goor, 1881. p. 38-62. Romantische werken, deel 13.

5e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff, [1888]. 6e druk. p. 95-117. Vijftig-cents-editie, no. 21.

6e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1896]. 8e druk. p. 50-cents-editie, no. 18.

7e druk in: De Betuwsche neef - Ritter Hans. Leiden: A. W. Sijthoff, Leiden, [1906]. Leidsche herdrukken no. 17: p. 1-23.

8e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1908]. 7e druk. p. 95-117. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

9e druk in: De Betuwsche neef enz. acht novellen. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., [1909]. dl. 3. p. 1-23. Bibliotheek voor het Nederlandsche volk.

10e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [ca. 1912]. 8e druk. p. 95-117.

11e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. 8e druk. p. 95-117. Romantische werken. Blauwe serie.

12e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1917]. 8e druk. p. 95-117. Romantische werken. Rode serie.

13e druk in: Maassluische courant, 5, 12, 19, 26 april, 3 mei 1924. Maassluis: J. van der Endt en Zoon, 1924. Jrg. 52.

14e druk in: Westlandsche courant, 5, 12, 19. 26 april, 3 mei 1924. Maassluis: J. van der Endt en zoon, 1924. Jrg. 52.

15e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap: Wiege-Mie …[et al.]: Naar de originele uitgave verschenen ca. 1890 bij A.W. Sijthoff – Leiden. Nijmegen: Uitgeverij "Historie", 1982. ISBN 90.6313.015.5. Met een woord vooraf van J. Brouwer. p. 96-118.

16e druk in: Uit de oude doos, deel 2. Samenstelling Tjaard W.R. de Haan. Utrecht etc.: Uitgeverij Het spectrum, 1991. p. 88-117.

Vertaling Duits:

1866: In: Niederlandischen Novellen von originalen nacherzahlt von Adolf Glaser. Braunschweig: Friedrich Bieweg und Sohn, 1866. Bevat: Der Vetter vom Lande (p. 198 e.v.).

1873: In: Novellenschass des Auslandes : herausgegeben von Paul Heyse und Herman Kurz : achter Band. Munchen: Rudolph Oldenbourg, 1873. P. 183-232: Der Vetter vom Lande: aus den Niederlandschen von Adolf Glaser (1866).

1882: Der Vetter von Lande. Aus den Niederlande. Vertaling A. Glaser en In: Volksbibliotheken. Wiesbaden: Springer Fachmedien, 1882. In bundel.

2018: Der Vetter von Lande. Aus: Novellenschass des Auslandes : herausgegeben von Paul Heyse und Herman Kurz : achter Band. Munchen: Rudolph Oldenbourg, 1873. P. 183-232: Der Vetter vom Lande: aus den Niederlandschen von Adolf Glaser. Veszeny: Ngiyaw books, 2018. Herdruk van uitgave 1873. 53 p.

Vertaling Deens:

1874: Faetteren dra landet. In: Flyvende blade for literatur, kunst og samfundsporgsmaal: udgivet Wilhelm Moller. 1e bind: noveller of digte. Kopenhagen, 1874.

1887: Faetteren dra landet. In: Fra tremmede forfattere, skitser og skildringer, paa Dansk ved. Vilhelm Moller. 1887.

Nieuwe Rotterdamsche courant, 1 januari 1860:

DE NEDERLANDSCHE SPECTATOR.

REDACTEUR: **Dr. M. P. LINDO**, en VASTE MEDEWERKERS: Dr. R. C. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, M. F. A. G. CAMPBELL, Jhr. Mr. J. DE WITTE VAN CITTERS, J. J. CREMER, F. A. T. DELPRAT, CD. BUSKEN HUET, A. ISING, G. KELLER, L. MULDER, P. J. B. C. ROBIDÉ VAN DER AA, De Oude Heer SMITS, J. TIDEMAN, Mr. S. C. SNELLEN VAN VOLLENHOVEN en Mr. VOSMAER.

Inhoud: Wat wij willen. — Berigten, Mededeelingen enz.: NIEUW *bewijs voor de uitvinding der Boekdrukkunst te Haarlem. Enz.* — *Spiritisme* door LODEWIJK MULDER. — Aankondigingen en Beoordeelingen: *Souvenirs et Correspondance* de Madame Récamier. — J. J. CREMER, *de Betuwsche neef.* — Verscheidenheden. — Advertentien.

Bij dit N°. is tevens verzonden N°. 1 van het ***Album van 52 gelith. Platen***, in groot 4to., waarvan HH. Inteekenaren bij elk N°. éene Plaat ontvangen.

Prijs ***f* 3.—**, *franco* per post ***f* 3.15** per drie maanden. Advertentien kosten 10 cents per regel.

Nieuwe Rotterdamsche courant, 16 januari 1860:

Aan de Inteekenaren is verzonden:

Het 2de Nummer van

DE NEDERLANDSCHE SPECTATOR.

Redacteur: Dr. *M. P. LINDO.*

VASTE MEDEWERKERS:

Dr. R. C. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, M. F. A. G. CAMPBELL, Jonkh. Mr. J. DE WITTE VAN CITTERS, J. J. CREMER, F. A. T. DELPRAT, CD. BUSKEN HUET, A. ISING, G. KELLER, L. MULDER, P. J. B. C. ROB. V. D. AA, DE OUDE HEER *SMITS*, J. TIDEMAN, Mr. S. C. SNELLEN VAN VOLLENHOVEN en Mr. C. VOSMAER.

INHOUD: **Prachtjaarboekjes. — Berigten, Mededeelingen enz. — Bilderdijk**, door ***C.d Busken Huët.*** — **Laatste Reizen in Palestina**, door ***Robidé van der Aa.*** — ***Gunning's* Leerboek der Scheikunde.** — ***Cremer*, de Betuwsche Neef.** — **Pluksel.** — **Correspondentie.** — **Advertentiën.**

Bij het N.° is gevoegd eene **PLAAT**, de tweede van het Album van 52 Platen behoorende bij den Jaargang.

PRIJS PER 3 MAANDEN *franco* pp. ..... ***f* 3.15.**

Het **2de N.°** is te Rotterdam in alle Boekwinkels voorhanden en wordt op aanvraag *gratis* verzonden.

Rotterdamsche courant, 20 januari 1860:

ziet onze vaderlandsche bibliographie zich door dezen zijnen arbeid grootelijks verrijkt, terwijl de daarbij gevolgde uitmuntende orde het volgen zijner nasporingen zeer gemakkelijk maakt. Niet slechts zijne voormalige stadgenooten, maar allen die in de kennis onzer vaderlandsche boekdrukkunst en hare voortbrengselen, en in de talrijke inzevlochten historische en letterkundige bijzonderheden belang stellen, moeten dus den geleerde dankbaar zijn, die zich zijne werkzame rust ook op deze wijze zoo goed heeft ten nutte gemaakt. Het boek, welks uitvoering de drukkerij der aloude familie eer aandoet, vinde dan ook een ruimer vertier dan men het, inzonderheid buiten Rotterdam, alleen op den titel af, welligt zou beloven.

DE NEDERLANDSCHE SPECTATOR, *bij D. A. Thieme te Arnhem en Martinus Nijhoff te 's Gravenhage.*

Onderscheidene dagbladen, en ook wij, deelden eenige maanden geleden het berigt mede dat, op eene enkele uitzondering na, de leden der redactiën van drie Nederlandsche tijdschriften zich vereenigd hadden om met 1° januarij 1860, onder de hoofdredactie van

pen uitroeijen.

En bij dat alles wordt het leven — het maatschappelijk leven onzes tijds, het leven in zijne meer individuele beteekenis — niet vergeten, maar afgespiegeld en weêrgegeven in vormen, der Kunst waardig en getuigende van de gave des opmerkers en het talent van den novellist. *De Betuwsche Neef* van J. J. Cremer belooft, in één woord gezegd, eene uitmuntende proeve van zijn zoo bekend en gevierd talent te worden. Jammer slechts dat de weinige uitgebreidheid van het tijdschrift het noodzakelijk maakt het ongeduldig verlangen der lezers naar het vervolg telkens eene week lang op de proef te stellen.

Daaraan evenwel is niets te verhelpen; misschien wel aan den vorm waarin en de plaats waar de verschillende wetenschappelijke, letterkundige en kunstberigten (en ook doodberigten) worden medegedeeld. Zou ook daarvan niet elke week een eenigzins meer zamenhangend, ook door den vorm boeijend geheel zijn te maken? Sommige buitenlandsche tijdschriften kunnen hier tot model strekken.

Met dezen wenk en wensch, dien wij der bekwame redactie in overweging geven, nemen wij voor dit maal

Opregte Haarlemsche courant, 25 januari 1860:

*** Zaturdag 21 dezer, is verzonden N°. 3 van:

De Nederlandsche Spectator.

Redacteur: Dr. M. P. LINDO, en vaste Medewerkers: Dr. *R. C. Bakhuizen van den Brink*, *M. F. A. G. Campbell*, Jhr. Mr. *J. de Witte van Citters*, *J. J. Cremer*, *F. A. T. Delprat*, *Cd. Busken Huet*, *A. Ising*, *G. Keller*, *L. Mulder*, *P. J. B. C. Robidé van der Aa*, de oude Heer *Smits*, *J. Tideman*, Mr. *S. C. Snellen van Vollenhoven* en Mr. *Vosmaer*.

Inhoud: *Vreemde Zangers en Nederlandsche ooren.* — Berigten, Mededeelingen. enz. — *Spiritisme II*, door LODEWIJK MULDER. — *Brief aan zijn Kleinzoon na Nieuwjaar*, door den ouden Heer SMITS. — J. J. CREMER, *de Betuwsche Neef*, (vervolg.) — Pluksel. — Correspondentie. — Advertentiën. — Tevens is verzonden N°. 3 der 52 Platen: „*Hoe men tegenwoordig in Nederland slaapt.*"

Prijs *f* 3,—, *franco* per post *f* 3,15 per drie maanden. Advertentien kosten 10 cents per regel.

Opregte Haarlemsche courant, 10 februari 1860:

*** Zaturdag, 28 Januarij en 4 dezer, zijn aan HH. Inteekenaren verzonden N°. 4 en 5 van den nieuwen Jaargang van

De Nederlandsche Spectator.

REDACTEUR: **Dr. M. P. LINDO**, en VASTE MEDEWERKERS: **Dr. R. C. Bakhuizen van den Brink, M. F. A. G. Campbell, Jhr. Mr. J. de Witte van Citters, J. J. Cremer, F. A. T. Delprat, Cd. Busken Huet, A. Ising, G. Keller, L. Mulder, P. J. B. C. Robidé van der Aa, De oude Heer Smits, J. Tideman, Mr. S. C. Snellen van Vollenhoven** en **Mr. Vosmaer.**

INHOUD van N°. 4: *Thomas Babington, Lord Macaulay door* B. v. D. B. — Berigten, Mededeelingen, enz. — *Bilderdijk, door* Cd. BUSKEN HUET. — II. J. J. CREMER, *de Betuwsche Neef* (Slot.) — Pluksel. — Correspondentie. — Tevens is verzonden N°. 4 der 52 Platen: Art. 111 van de (aanstaande) Wet op het Hooger Onderwijs: „*Een verslag omtrent de vorderingen der Professoren wordt jaarlijks in den Studenten-Almanak openbaar gemaakt.*"

INHOUD van N°. 5: *Centralisatie van Kunst.* — Berigten, Mededeelingen, enz. — *Ernst Moritz Arndt, door* B. v. D. B. — *Spiritisme*, III, *door* LODEWIJK MULDER. — Aankondigingen en Beoordeelingen: J. D. Passavant, *le Peintre-Graveur*, *door* M. C. — Adolf Stielers *Hand-Atlas*, *door* G. MEES Az. — Pluksel. — Correspondentie. — Advertentien. — Benevens Plaat N°. 5: „*De vrijheid van den Humorist in Nederland.*"

Prijs *f* 3,—; *franco* per post *f* 3.15 per drie maanden. Advertentien kosten 10 Cents per regel.

Middelburgsche courant, 21 februari 1864:

hadden benevens onderscheidene kleine staten geen afgevaardigden derwaarts gezonden. Omtrent den uitslag der beraadslaging, die, zoo als ligt te vermoeden is, wel niet gunstig voor Oostenrijk en Pruissen wezen zal is echter nog niets bekend. De punten toch waarover men zich zal moeten uitspreken zijn de volgende: het miskennen van de bondsregten door de oostenrijksche en pruissische troepen; de regten van den prins van Augustenburg op de hertogdommen; en de geldigheid van het verdrag van 1852. Of de alliantie der kleinere staten welker verwezenlijking men blijkbaar met deze bijeenkomst beoogt, krachtig genoeg zal zijn om de beide groote duitsche mogendheden te bedwingen, komt ons minstens zeer twijfelachtig voor.

In de troonrede waarmede de zitting der kamers in Hannover donderdag door den minister van oorlog, namens den koning geopend zijn, wordt o. a. het volgende gezegd:

„De koning heeft deel genomen aan de gemeenschappelijke pogingen tot zamenstelling eener bondswetgeving zoowel als aan het vorstenkongres. Ten einde Duitschlands eenheid te bevorderen Z. M. zal voortgaan tot eene hervorming van den bond op wettige grondslagen en langs konstitutionelen weg mede te werken. Deze weg zal evenecns betreden worden bij de pogingen die tot bescherming van de regten der hertogdommen ondernomen worden.

„De koning zal zich echter van elke willekeurige handelwijze onthouden; doch niets verzuimen wat strekken kan om eene dreigende scheiding der verbonden staten te voorkomen en tot het beveiligen van de bondskonstitutie, zoowel als van de onafhankelijkheid van het vaderland.

„Z. M. betreurt het dat niet al de troepen van den bond en in het bijzonder die van ons eigen leger aan de wapenfeiten van het oostenrijk-pruissisch leger in de hertogdommen hebben deel genomen."

Uit deze woorden zou men, in verband met de niet verschijning van een gemagtigde van Hannover op de wurzburger-konferentie, welligt kunnen opmaken dat de koning meer dan de andere vorsten tot de politiek der groote mogendheden overhelt.

Engeland heeft zijne uitgaven voor oorlog en marine lager geraamd dan ten vorige jare. Het budget van eerstgenoemd departement toont een vermindering aan van 215,349 p. st., dat van het tweede eene vermindering van 303,422.

Laatste oorlogsnieuws.

Koppenhage 20 februarij. Op officiële wijze is heden bekend gemaakt dat de vijand de grenzen van Jutland overschreden heeft.

Straalsond 20 februarij. De verschijning van deensche oorlogsschepen in de nabijheid van het eiland Rügen heeft hier groote ontsteltenis verwekt.

— Uit Kiel wordt gemeld dat een hollandsch koopvaardijschip Goeverneur van Ewyck, met haver geladen, door de deensche kruissers is genomen en naar Koppenhage gebragt.

Onze Leestafel.

The story of Elisabeth. Tauchnitz Edit. 1 *vol.* 1863. — *Stad en Dorp, vertellingen van J. J. Cremer. Guldens-editie no.* 44 *Arnhem, D. A. Thieme* 1864. — *Groote en kleine Terzen. Fantazystukken van Mr. William ten Hoet. Amsterdam G. L. Funke,* 1864.

De gewone romanlezer, die liefst alle geestesinspanning vermijdt, bloot nieuwsgierig is te weten: „hoe 't afloopt" en: „of zij elkaâr krijgen", geen waar genot kent tenzij de schrijver hem door een doornbosch van intriges heenslepe en hem nu en dan kippevel doe krijgen van angst, op gedrochtelijke emoties, — zoo als Sue en Dumas ze weten op te wekken — of op een snelle afwisseling van allerlei wilde en hartstogtelijke scènes verzot is, zoo iemand beleeft tegenwoordig — 't doet ons leed om zijnentwille — een uiterst mageren tijd. 't Zijn al te gader stille huisselijke tafereeltjes, louter alledaagsche toestanden, met een zacht ideëlen tint gekleurd, en daarentegen hairfijne karakterstudie, mikroskopische beschouwingen van den mensch enz. waarop men hem onthaalt, — een schrale kost! — En zoo een enkele maal, b. v. in Les misérables het romantisch kleed van eenigzins weelderiger stoffe is, zoo is dat toch eigenlijk het regte niet. 't Zijn „aangekleede denkbeelden", dat voelt men; 't zijn geen Clarisse's, geen Pamêlaa's, geen d' Artagnan's, geen Monte Christo's. Men rilt en beeft er niet bij. Jean Valjan is een ledepop en de gansche roman een beligchaamde invective tegen maatschappelijke toestanden. 't Zij zoo! — teregt of te onregt, of men er vrede meê hebbe dan niet, de sociale, filosofische, realistische roman heeft nu eenmaal den historischen, den idealistischen verdrongen. Hij is geworden een middel van opvoeding, van humanizering. Hij spreekt niet meer bloot tot fantazie en verbeelding, maar tot het hart, tot den mensch. Hij grijpt in en teekent naar het leven, het leven zoo als het is, met al zijn alledaagschheden, zijn schijnbare nietigheden en kleingeestigheden, maar die geenszins nietig of kleingeestig zijn voor wie ze waarneemt met fijnen opmerkzamen blik, voor wie de zedelijke roerselen, den dieper liggenden grond er van weet te peilen.

Onze medelijdende klagt ten gunste van onzen eetgragen vriend van zoo even, is dan ook maar ten halve gemeend. De gezegde ommekeer — al bedreigt ze hem mogelijk voor de toekomst met den hongerdood — is in menig opzigt een verblijdende.

Van een zuiver aesthetisch standpunt moge men tegen het nieuwere roman-genre menig bezwaar kunnen inbrengen, dat lang niet weg te cijferen is, wij vinden ze nogtans niet magtig genoeg, om dien ten gevolge meêdoogenloos den staf te breken over tal van uitstekende kunstscheppingen die we aan de beoefening er van te danken hebben. De bezielde meesterwerken van Elliot, miss Broute en anderen zullen trouwens blijven leven, 't zij de kritiek er zich mede moeije of niet. Ook ontstaat er nooit eene rigting, waar of op welk gebied ook, die niet in zekeren zin een uitdrukking is van den tijdgeest — niet aan werkelijk bestaande behoeften beantwoordt.

Zoo is het ook met den zede-roman, zoowel in oud en nieuw Engeland als te onzent, waar hij doorgaans met den meer bescheiden naam van „novelle" zich vergenoegt, vertegenwoordigt hij onloochenbaar een weldadige magt, is hij het noodzakelijk voertuig van vele vruchtbare ideën waaraan onze maatschappij behoefte heeft, en die nu eenmaal tot vele harer leden langs geen anderen weg schijnen te kunnen worden gebragt, dan langs dezen.

We willen met het hier gezegde niet geacht worden van oordeel te zijn, dat nu juist in de boven aangestipte werkjes zulk een overrijke ideënschat ligt verborgen. Toch gelooven we ze, de beide eersten althans, gerust te mogen aanbevelen. De „vertellingen" van Cremer — oude kennissen voor een goed deel — zijn met het hem eigen talent geschreven. Zijne fijne waarnemingsgave en juiste takt van weêrgeven treden hier in een gelukkig verbond. De tooneeltjes spelen meest in de residentie of te Scheveningen. Men is hier dus verschoond van het, vooral bij de lekture wel wat vermoeijend over-betuwsch dialekt.

Als proeve van karakterschildering ontleenen wij het navolgende aan „De betuwsche neef" Neef — een gulle, goedronde, maar ietwat boersche geldersman, is zijn haagsche „parentasie" komen verrassen — ontsteltenis bij het echtpaar van Middelnesse — zij hadden hem wel vroeger tot tot een bezoek uitgenoodigd, maar — bij wijze van zeggen — nooit hadden zij gemeend dat hij het doen zou. — Nu schamen ze zich voor den boerschen neef tegenover de booijen. — In plaats van de gewone logeerkamer ziet hij zich voor nachtverblijf een zoldervertrekje aangewezen vlak naast de meidenkamer.

De goede man intusschen, al had hij neef en nicht ook, „'n bietje stief en arg mundjes-moat" gevonden, koesterde nog geen erg, maar . . . . .

„Janssen hoort gerucht; men komt den zoldertrap op. Twee personen naderen zijn kamertje; . . . . neen, naast het zijne schijnt een ander vertrekje te wezen; — men gaat er binnen. Een vervaarlijk gegeeuw treft het oor van den logeergast. Daarop volgen al geeuwend de woorden; „Hê, lekker, naar bed toe!"

Janssen houdt zich stil, want zie, dat was erg geheurg krek alsof ie d'r bij was; zeker sliepen doar de meiden en was 'tn planken beschotjen dat zien kamerken afschei.

Onmiddellijk na de uitboezeming der geeuwster klinkt het fluisterend:

„Je moet niet zoo hard praeten, die man laeit hier naes en 't is zoo gehoorig."

„Nou," klinkt het antwoord — insgelijks fluisterend gegeven — „'k zou me voor zoo'n gelderschen ham zeneren! — In ieder geval wed ik dat ie ronkt als een os."

„Hebt jij ewete dat onze lauf van zoo min benne?" fluistert het kindermeisje.

„Nee, maar ze willen 't niet weten, zegt Sientje, „eigenlijk kan je 't wel zien."

„Jae, hernoemt de jongste, want van meet af heb ik ezaid dat meheer zoo op de blikslaeger bij ons in Schevelinge laijkt."

„Ben je gek!"

„Nee, en nou wil 'km toch raeis vraege of die geen famielje van meheer is. Hay daer is 'n aeige neef. Ze mosten zich schamen!" oordeelt de oudere dienstbode, maar voegt er bij, „nou dat doen ze ook niet zuinig. Ze waere bang dat wellaui hoore zouwe dat haij ze n e e f en n i c h t noemde, maar ik ep' et tweemaal ehoord, en dat zaeit ie zoo gek; hê, hê, n e f, zaeit ie" lacht het meisje.

De oudste lacht harder.

„Stil toch," zegt de jongere.

„Wat kan 't mijn schele, hernoemt de oudste, dan hadden ze hun mooije n e f maar op de lozeerkamer moeten liggen; maar zie je, die h a d d e n ze kwazie niet. Mevrouw wou me wijs maken, dat 'tn boer was daar ze vroeger altijd de boter van kregen en die z'n schaapies op drooge had; ze wou dien man, zei ze, de kosten van z'n lozement sparen en had 'm daarom het kamertje gegeven."

Op die wijze babbelen de twee nog een poosje voort. Dan . . . . .

Gegeeuw! gestommel! 't verschuiven van een bedsteêgordijn! gekraak; tweede gekraak!

„Nacht Aagchie!"

„Sientje, slaap wel!"

Stilte!

„Naar het leven," niet waar? fotografisch bijkans hier en daar. En de moraal? — niet geheel onnut, gelooven we, voor sommige representanten van de haagsche bluf.

Van een ietwat ander ideëler gehalte, uitsluitend op het gebied van het vrouwelijk gemoedsleven zich bewegend, maar toch ook geheel tot het gebied van den zede-roman behoorend, is „The story of Elisabeth".

Dit lief en boeijend geschreven verhaaltje, door 't welk een warme, verkwikkende geest blaast en dat hier en daar waarlijk uitmuntend fijn van toon en nuancering is (wij bevelen het aan onze jeugdige lezeressen met goed vertrouwen aan) begint aldus:

„Dit is de geschiedenis van een dwaas meisje, dat in de school harer eigene loszinnigheid ten laatste wijsheid leerde, — wier wederwaardigheden — zij waren niet groot, en zouden misschien een minder vurigen geest niet ongelukkig hebben gemaakt, — grievender waren dan zij wist te verduren. De levensles was voor haar een harde les. Zij wilde niet leeren, zij verzette zich tegen het heilzaam onderrigt. Intusschen, terwijl zij schreijend haar onwil om te leeren betuigde; terwijl zij al zuchtend en jammerend uitvoer tegen haar treurig lot, gingen dagen en uren ongemerkt voorbij. Haar lot veranderde niet. Zij integendeel was het die toegaf, zij die veranderde, zij die ten laatste door haar eigene smarten tot een veranderd levensinzigt en tot beterschap werd gebragt."

Men ziet 't is een huisselijk schetsje alweêr. Een innerlijk drama dat hier wordt afgespeeld. Al de verdienste van zulke schetsjes ligt in de meer of min gelukkig geslaagde karakterschildering — in de getrouwe juiste opvatting en weêrgeving van zielstoestanden. Dat „The story of Elisabeth" in dit opzigt geheel zou kunnen wedijveren met Adam Bede bijv. betwijfelen we. Toch vertegenwoordigt het eenigzins 't zelfde genre, — beide zijn vruchten van één stam, kinderen, als men wil, van den zelfden geest.

Kinderen nu van het zelfde ouderpaar, al hebben ze dezen of genen famieljetrek met elkander gemeen, behoeven daarom nog niet volstrekt op elkaâr te gelijken. Wie intusschen „Adam Bede" in zijn hart draagt zal, vertrouwen we, ook nog wel een klein plaatsje daarin willen geven aan de „sweet" Elisabeth. Men zegt — doch we geven het als een louter „on dit" — dat dit verhaaltje door een dochter van Bulwer zou zijn geschreven.

Omtrent de „Fantazystukken" van den heer ten Hoet, weten wij waarlijk niet wat te zeggen. Alleen is het blijkbaar dat de ons gansch onbekende auteur tegenover de school des realisten een uiterst zwak kampioen is, en daarbij, niettegenstaande een vreesselijken bluf van bellettristische belezenheid, geen fijn aesthetiker.

„Wie is die meneer toch?"

„Die meneer is iemand, die om zijne meening zijne huid veil heeft, — daar waar hij ter goeder trouw overtuigd is, te verkeeren op het gebied van het ware, goede en schoone."

„Nou jij weêr."

Aldus presenteert de schrijver zich. Enkele zijner fantazystukken zijn waarlijk dollemans-fantasiën. Anderen dragen de duidelijke sporen van de door den schrijver zelv' gegevene kwalifikatie, de arbeid namelijk te zijn „eener afgematte, diep gebogen, verduisterde ziel." Van sommigen bezit de schrijver waarschijnlijk alleen zelf de sleutel.

De gezamenlijke schetsen doen ons denken aan een woesten, buijigen winternacht, waarin nu en dan uit de zwarte, dreigende wolken een felle bliksemstraal schiet, die het tooneel voor een oogenblik verlicht en ons in staat stelt de voorwerpen beknopt te onderscheiden. Over 't geheel schijnt de schrijver noch over stijl, noch over zijn geest behoorlijk tucht te hebben geoefend. Dat het hem, mits bij vlijtiger oefening van deze, niet aan

Vaderlandsche letteroefeningen, 1864:

en ofschoon we het wat kras vinden zulk eene som i Inhoudso
kerkbuil te werpen, kenmerkt het zich overigens niet minder door waarheid dan het vorige; maar de derde vertelling, *een Betuwsche neef*, overtreft alle andere; het is een juweeltje van de edelste soort. Meesterlijk is zoowel het gezin van den rijken Betuwschen boer geteekent, als de Haagsche familie van Middelnesse; het is alles natuur en werkelijkheid; met juisten blik is het eenvoudigste en kleinste in zijne diepere beteekenis opgevat en weer gegeven; bijna iedere uitdrukking in den dialoog is karakteristiek, geest en leven tintelt uit elken regel, en het geheel doet ons Cremers groot kunsttalent op nieuw bewonderen. Alleen dit verhaaltje zoude no. 44 der guldens-editie tot een der schoonste sieraden der volgreeks verheffen, en geen beminnaar der schoone letteren mag verzuimen

Rotterdamsche courant, 26 november 1866:

Tweede Voordracht
van den Heer **J. J. CREMER**, op Donderdag den 29 November a. s., des avonds ten 8 ure *precies*, in de Leeszaal van de Maatschappij *tot Nut van 't Algemeen*. — Onderwerpen: **Naar Omhoog.** — **De Betuwsche Neef.** — **Achter deurkes.**
Toegang-Billetten voor het bijwonen dezer Spreekbeurt zijn à *f* 1.25 te bekomen bij de Boekhandelaren M. J. MENSING, Hoogstraat, VERBRUGGEN & VAN DUYM, Hoofdsteeg, en M. WIJT & ZONEN, Beursplein, en des avonds aan de Zaal.

Nieuwe Rotterdamsche courant, 28 december 1866:

BINNENLAND.
(*Vervolg.*)
Rotterdam, 27 December.
Onder den titel *Niederländische Novellen* is te Brunswijk eene Hoogduitsche vertaling in het licht verschenen van twee novel-

len van Hildebrand (Nic. Beets): *de Familie Kegge* en *de Familie Stastok*, benevens twee novellen van J. J. Cremer: *Een dag in de residentie* en *De neef van buiten.* De vertaler, de heer Adolf Glaser, is dezelfde, van wiens hand afkomstig is de in *Westermann's Monatshefte* opgenomen overzetting van van Lenneps roman *Klaasje Zevenster.*

Vertaling van Adolf Glaser uit 1866:

198

Wir waren bald zu Hause und mit dieser interessanten Wasserfahrt fanden denn auch meine Erlebnisse in D. ihren Abschluß. Als ich des anderen Tages um eil Uhr wieder in dem gelben Postwagen saß, der von E. nach D. über C. fährt, hatte ich für lange Zeit von Onkel und Tante Stastock Abschied genommen, wie von allen Bekanntschaften, die ich in D. gemacht hatte. Die letzten, von denen ich Abschied nahm, waren indessen Keeschen, der meinen Koffer gekarrt, und Peter, der mich zum »ruhenden Mohren« begleitet hatte.

Vor das Thor gekommen, wurde mir noch die Gelegenheit, dem Herrn Rudolph van Brammen einen Gruß aus dem Fenster zuzuwerfen, der sich schon dort befand, um den Morgenübungen einiger ungeschickter Recruten beizuwohnen.

J. J. Cremer.

Der Vetter vom Lande.

Arnhemsche courant, 31 december 1866:

Onder den titel: „Niederländische Novellen," is te Brunswijk eene hoogduitsche vertaling in het cht verschenen van twee novellen van Hildebrand Nic. Beets): „De Familie Kegge" en „de Familie tastok", benevens twee novellen van J. J. Cremer: „Een dag in de residentie" en „de Neef van buiten." De vertaler, de heer Adolf Glaser, is dezelfde, van wiens hand afkomstig is de in „Westermann's Monatshefte" opgenomen overzetting van van Lenneps roman „Klaasje Zevenster."

Blatter fur Literarischer unterhaltung, 1867:

books.google.nl › books · Translate this page

Blätter für literarische Unterhaltung - Volume 2 - Pagina 504

1867

GEVONDEN IN HET BOEK – PAGINA 504

8. Lambrecht Hensmans . Eine Erzählung von Heinrich Con- science . Deutsch von Iohann Wilhelm und Maria Wolf . Neue ... **Cremer** : „ Ein Tag in der Residenz " und „ Der **Vetter vom Lande** " , die uns Adolf Glaser in dem vorliegenden ...

die vier niederländischen Novellen von Hildebrand: „Die Familie Kegge“ und „Die Familie Stastock“, und J. J. Cremer: „Ein Tag in der Residenz“ und „Der Vetter vom Lande“, die uns Adolf Glaser in dem vorliegenden Büchlein nacherzählt. Beide Schriftsteller sind Lieblinge ihrer Landsleute, und nach den uns hier mitgetheilten Proben ihrer Schriften verdienen sie das auch vollkommen. Die Novellen sind Cabinetstücke aus der holländischen Schule, sie erfreuen durch unmittelbare Lebenswahrheit und wenn ihnen auch der begeisterte Schwung fehlt, so entschädigt dafür eine eigenthümlich poetische Auffassung, ein volksthümliches Element und volksthümliche Gesinnung. Die beiden Dichter haben ihre Stoffe dem kleinbürgerlichen Leben entnommen; in der Schilderung derartiger Zustände, in der Detailmalerei, in realistischer Darstellung, in feiner Beobachtung erweisen sie sich als Meister. Cremer behandelt seinen Stoff mit einer Hinneigung zum Komischen, während Hildebrand mehr das Gemüthliche hervortreten läßt; beide aber sind vorzügliche Genremaler und ihre Novellen, die Glaser mit vielem Geschick nacherzählt, werden mit ihrem gesunden Humor, ihren prächtigen Schilderungen, ihrem gemüthlichen Grundzuge, ihrer anmuthigen Form und ihrem erheiternden, poetischen und sittlichen Inhalt gewiß Beifall und Anerkennung auch in Deutschland finden. Wir erkennen in den Novellen einen Grundzug deutschen Wesens und schon um deswillen möchten wir sie der Beachtung der Leser empfehlen.

A. Freiherr von Loën.

Allerlei.

A. Glaser, Niederländische Novellen. Braunschweig. F. Vieweg und Sohn. 1866.

Wir wollen es gleich zu Anfang sagen, daß wir dies Buch mit vielem Vergnügen gelesen haben. Der Verfasser gibt uns vier Erzählungen aus der in Deutschland verhältnißmäßig wenig bekannten niederländischen Litteratur: Hildebrand, „Die Familie Kegge“; — J. J. Cremer, „Ein Tag in der Residenz“; — Hildebrand, „Die Familie Stastock“; — endlich J. J. Cremer, „Der Vetter vom Lande“. Wir haben uns nicht nur des Inhalts zu freuen, der in allen vier Erzählungen ansprechend und — was die Hauptsache — übersetzungswerth ist, sondern wir müssen auch die Uebersetzung oder Bearbeitung rühmen, die sich ganz vortrefflich liest und den Leser nirgends daran erinnert, daß sie kein Original ist. Mit einem Wort, wenn man uns Aehnliches in ähnlicher Weise aus einer fremden Litteratur bietet, dürfen wir es uns schon dankbar gefallen lassen.

Algemeen handelsblad, 24 januari 1872:

Donderdag 1 Febr. e. k., zal de zaal van 't *Odéon* weder te klein zijn voor den grooten toevloed van stadgenooten, die de gelegenheid niet zullen ongebruikt laten om den heer J. J. Cremer nogmaals te hooren. Twee novellen, alhier nog niet door den schrijver voorgedragen, *de Betuwsche boer met zijn zoon op de Amsterdamsche kermis* en *de Betuwsche neef*, vormen het programma. Men zorge bijtijds voor plaatsen.

Algemeen handelsblad, 30 januari 1872:

ODÉON.

DONDERDAG 1 FEBRUARI 1872.

VOORDRACHT

VAN DEN HEER

J. J. CREMER.

DE BETUWSCHE NEEF

EN

DE BOER OP DE AMSTERDAMSCHE KERMIS.

Des Avonds te 8 Uren.

Plaatsen kunnen van 1—4 uur dagelijks opgegeven worden aan het Lokaal.

Algemeen handelsblad, 3 februari 1872:

Onze voorspelling, dat de groote zaal van het *Odéon* op 1 Februari stampvol zou zijn, is niet gelogenstraft. De heer J. J. Cremer ontving opnieuw de bewijzen, hoe zeer ook de hoofdstad zijne veelzijdige talenten op prijs stelt. Deze blonken op bijzondere wijze uit, zoo in den inhoud als in de voordracht van de twee novellen, die gisteren het onderwerp zijner lezing vormden. Het is reeds dikwijls opgemerkt, dat Cremer het gelukkigst geslaagd is in zijne korte verhalen, waarvoor de landelijke bevolking van Gelderland de hoofdpersonen levert. In die novellen is Cremer photograaf en moralist tevens: zóó echter, dat niet de schrijver moraliseert, maar de toestanden die hij schetst en de personen die hij sprekende en handelende doet optreden. Welk een contrast tusschen de wijze, waarop hij kleingeestigheid, ondeugd en gebreken hekelt, en de producten der moderne Fransche tooneelschool, waarin het nuttige en aangename bijna altijd door het aanstootelijke vergald wordt!

De groote belangstelling van ons publiek in Cremers lezingen is een verblijdend teeken, een bewijs, dat een talent van frisch en onvervalscht allooi ook in onzen tijd nog boeien kan. Hoe alledaagsch is niet het on-

tijd nog boeien kan. Hoe alledaagsch is niet het onderwerp van *de Betuwsche neef*, de verlegenheid en valsche schaamte van den zoogenaamden beschaafden stedeling over een boerschen bloedverwant van het platteland? Hoe dikwijls is niet het denkbeeld uitgewerkt van *de Betuwsche boer op de Amsterdamsche kermis*, een buitenman, die voor 't eerst een groote stad bezoekt? En toch, hoeveel genot put men niet uit de voordracht dier novellen, ook al heeft men ze herhaaldelijk gelezen? Hoeveel genoegen smaakt men niet door de juiste en fijne teekening der personen, door de natuurlijkheid hunner daden en woorden, door de gelukkige mengeling van ernst en humor, waarvan Cremer het geheim bezit?

Voegt men daarbij zijne bijna eenige gave van voordracht, stembuiging en mimiek, dan begrijpt men, dat het bericht: „Cremer komt!" een wedloop uitlokt en dat menigeen met een: „er is geen plaats meer" moet worden afgewezen. Voor de lezing van gisteren zagen zich, naar wij vernemen, ongeveer 300 personen teleurgesteld, dus meer dan nog een halve *Odéon*-zaal bevatten kon. Voor hen bestaat slechts één goede troost: de tijding namelijk, dat wij ons gelukkig zullen achten spoedig te kunnen mededeelen, dat Cremer

Der Vetter vom Lande. Aus dem Niederländischen von Adolf Glaser. In: Novellenschatz des Auslandes. Novellenschatz des Auslandes. Hrsg. von Paul Heyse und Hermann Kurz. Band 8, Oldenbourg, München 1873. P. 183-232.

Het vaderland, 11 januari 1873:

In de gisterenavond in *Diligentia* gehouden openbare vergadering van *Licht, Liefde, Leven* trad de heer Cremer voor een zeer talrijk gehoor als spreker op met een uitstekende novelle, waarin een Haagsch ambtenaartje met een Betuwschen boer de hoofdpersonen vormden. De eerste heeft met zijn vrouw, een dominé's-dochter, nicht van den boer, wat geld betrouwd en richt zijn levenswijze op grooten, te grooten voet in. Op een reisje naar Duitschland wordt bij den terugtocht ook het dorp bezocht, waar mevrouws papa dominé geweest is; de dag wordt natuurlijk doorgebracht bij den goeden Gelderschen kruidenier-boer, die alles doet om het zijn gasten aangenaam te maken, waarin hij natuurlijk niet bijzonder slaagt; mijnheer de ambtenaar, die natuurlijk hoog van zijn positie in Den Haag heeft opgegeven, is blij dat hij weer vertrekken kan. Eenigen tijd later komt de boer-neef echter op den inval om zijn schá in Den Haag terug te halen; de schrik slaat de rijk met kinderen gezegende ambtenaarsfamilie om het hart; alle listen en veinzerijen worden gebruikt om den neef achter te houden; alleen bij

gaslicht durft de ambtenaar zich met hem vertoonen in weinig bezochte straten; den volgenden dag levert men hem over in de handen van een vreemdelingen-bloedzuiger, een wegwijzer, die den goedhartigen boer Den Haag en Scheveningen moet laten zien, om eerst des avonds als 't donker is, weder thuis te komen. 't Fortuin dient echter; de boer, weinig gesticht over een meidenpraatje over den Gelderschen ham met zijn platte taal, afgeluisterd op het slaapkamertje, besluit om 's morgens maar voorgoed afscheid te nemen en 's avonds terstond naar Delft door te gaan, ten einde die stad, door den ambtenaar als zeer bezienswaardig voorgesteld, te bezoeken. Het spoedig vertrek is te gelukkiger, omdat mijnheer den volgenden dag jarig is en een keurig diner heeft besteld, al heeft de boer het zeer schraaltjes gehad bij het enkele middagmaal.

De boer keert naar huis terug, vrij wel voldaan over zijn uitstapje naar Holland; hij is dom of argeloos genoeg om zijn Haagsche familie niet te doorgronden. Zijn goedhartigheid drijft ook weder boven, toen eenigen tijd later de Haagsche neef, die bij zijn te groote levenswijze ook nog aan 't speculeeren gegaan is, om geld vraagt; na een nacht slapens wordt de belangrijke som toegezonden.

De ambtenaar houdt van de standenleer; zonder standen kan de maatschappij niet bestaan, en nooit mag men zich verlagen, — wie echter zou zich meer verlaagd hebben, de boer of de ambtenaar, — ziedaar de moraal der novelle, waarvan het geraamte uiterst eenvoudig is, maar die door Cremers pen en voordracht dat geniale verkrijgt, dat aan hem doet boeien. Na de pauze droeg de heer Cremer een paar kleine dichtstukjes voor.

Deense vertaling 1874:

Flyvende Blade

for Literatur, Kunst og Samfundsspørgsmaal,
udgivet af **Vilhelm Møller.**

Første Bind.

Samfundsanliggender: (Almindeligt:) — Ligbrænding. — Verdenspost og Luftsejlads. — Om Lærerindeuddannelse Fordyrelse Efter Dr. *F. X. Neumann.* — Politiske Betragtninger. Efter *Bluntschli.* — Den moderne Dagspresse. — De Dødes Villie. Efter *Alfred Wallace.* — (Indland:) — En grundtvigiansk Pegepind. — En Præsts Bekjendelser. — Beskatningen af Boghandelen. — Om Lønn af Søger. — Brev fra Forfatteren N. N. til Hr. Grosserer N. N. — Institutionernes og det sociale Aug. — Tyendets Stilling. — Moorads politiske Breve. — Hr. Pastor Helms og den saakaldte »religiøselæte Videnskab«. — (Udlandet:) — Guds Moder i Elsass-Lothringen — De katholske Socialister. Af *R. Meyer.* — Maadeholdsbevægelserne i de forenede Stater. Af *E. Schlaeger.* — Den intellektuelle Bevægelse i Ostindien. Efter *A. v. Kremer.* — De farlige Klasser i New York. — Den politiske Kvindemancipation i England. — En omvendt Fremskridtsmand. — Rede Jesuiter. — Af en svensk Journalists Rejseskildringer. — Den franske Aand. Af *P. L. Møller.* — Det Londenske Bank-, Check- og Clearinghouse-System. — Hexeprocessen i Mexiko 1874. — Spiritisterne i Amerika. Af *M. Raven.* — Den guddommelige Komedie i Brooklyn. Efter *Udo Brachvogel.*

Blandede Artikler. — Livets Usikkerhed. Af *P. L. Møller.* — Religion og Mythologi. Efter Dr. *Delbrück.* — Spørgsmaalet om Uravling. I. — En ny Fremstilling af Buddhismen: I. Dens første Optrinden og dens Læresætninger. II. Buddhismen som Folkereligion. — Langfredag Aar 33. — Menneskeslægtens Urtilstand. I. — Troens Psykologi. Efter Dr. *Carpenter.* — Kriniinger om Indfald. Af *P. L. Møller.*

Noveller og Digte. — En December-nat i London. — Brede Skuldre. Af *Friedrich Spielhagen.* — Arabesk til en Haandtegning af Michel Angelo. Af *J. P. Jacobsen.* — Lilieruslske Landadelige. Idyl af *Nicolaus Gogol.* — Vandreren. Prolog af *Sacher Masoch.* — Fætteren fra Landet. Efter Hollænderen *J. J Cremer.*

Karakteristikker. — En moderne tysk Forfatterinde: E. Marlitt. Af *Alb. Henningsen* — En Præst i en engelsk Sensationsroman. — I min Ungdomsby. Af *Friedrich Spielhagen.* — En østerrigsk Romanforfatter: E. M. Vacano. Af *Alb. Henningsen.* — Ernesto Rossi som Othello og Ludvig XI. Efter *Paul Lindau.* — Louis Blanc. Af *P. L. Møller.* — Et hertugeligt Skuespillerselskab. — En fransk Selvkarakteristik. Af *P. L. Møller.* — Breve til en Tvivlende: Betænkelige Udsigter. — Iwan Turgénjew. Af *Prosper Merimée.* — Til Minde om F. J. Hansen. Af *P. L. Møller.* — Gustav Flaubert. Af *Paul Lindau.*

Anmeldelser. — Efter Kunstudstillingen. — *Det kgl. Theater:* Romeo og Julie. — Kjærligheds Drømme. — En Afskedsforestilling. — *Kasino:* »En Medgift søges«. — General Hegermann-Lindencrones »Om Krigsaaret 1864. — Af Thorvaldsens Livshistorie. — Dr. Schweigger contra H. C. Ørsted. — Stuart Mills Levnet. — Hvad en Forlægger kan udgive i 1874. — Hr. J. L. Gottliebs Fraseologi. Ved Prof. *L. S. Borring.* — Brat Hartes Fortællinger. — Engelsk-Dansk Ordbog. Af Kaptejn N. J. Eibe. — Folkets Almanak, udg. af C. A Thyregod.

Pris heftet 2 Rdl.

Utrechtsch provinciaal en stedelijk dagblad, 6 april 1875:

in dezende vergadering een drietal kan worden opgemaakt, ter vervulling der vakature, ontstaan door de benoeming van dr. N. Beets tot hoogleeraar.

•— Gister trad in de zaal naast den Schouwburg de heer **J. J. Cremer** uit 's Hage op en droeg de »Betuwsche Neef" voor.

Als gewoonlijk volgde het vrij aanzienlijk gehoor met onafgebroken aandacht de talentvolle voordracht van het stuk, waarin, zooals dat meestal met Cremers werken het geval is, een leerzame strekking was, dat rijk was aan aardige en snedige opmerkingen en — terwijl het bijna onafgebroken de lachspieren in beweging bracht — voor den hoorder een en ander te denken gaf, waaraan hij huiswaarts keerende, ook nog iets hebben kon.

De Betuwsche Neef is met zijn vrouw en 7 »kienders" een type van den ronden, gullen, onbekrompen landman, die »van geen fratsen houdt", maar die voor Neef en Nicht van Middelnes 't beste niet »uut den Haog' te goed achtte, 't groot spul bij een bezoek aan mevrouw's neef gebracht op een zoogenaamd Duitsch reisje, op verlangen van mevrouw, die Pa's eerste plaats, waar zij geboren was nog wel eens weer wilde zien, — wel wat boersch, doch recht hartelijk ontving, zoodat zelfs menheer 't wel heel *bourgeois* vond, maar toch toestemde dat 't »allerliefst lieve menschen" waren, — zoo gul en zoo hartelijk en.... zie je, meende mevrouw, nog al wat fortuin ook.

De zeer gedistingueerde neef en nicht hadden neef Jansen hartelijk geïnviteerd, — vooral aanhoudende toen zij vernamen dat van zoo'n reisje niets komen kon — om ook den Haag eens te komen zien. Onverwacht voldeed neef Jansen — bij verrassing, want Sanne-kee hield van verrassings — 3 jaar later aan die uitnoodiging. De ontvangst was juist het tegenovergestelde van die bij neef Jansen, want mevrouw deed, evenals later menheer, al het mogelijke om voor de kinderen, de meiden, en de bezoekers te verbergen, dat de ronde, roodwangige, plompe man, een »neef" was, zoodat Jansen in een meidenkamertje zich te slapen leggende, bij zich zelven tot de konklusie kwam, dat het »wel wat stief en mundjes maôt was, maor enfin, de mensen deejen wat ze konnen;" — die laatste illusie werd hem ontnomen, toen hij van de meiden in een naast het zijne liggend kamertje een fluisterend gevoerd gesprek hoorde, waarin melding werd gemaakt van de door haar uitstekend waargenomen pogingen van »der lui," om den boerschen neef aan aller blikken te onttrekken en zoo gauw mogelijk, vooral vóór een verjaarpartij, die ophanden was, uit den weg te ruimen. Neef Jansen nam den wenk ter harte en vertrok den volgenden morgen. Menheer van Middelnes motiveerde zijn houding bij mevrouw, — die wel wat verlegen over de »minne" ontvangst, maar zich toch bij menheer verontdigde over het hebben van »zulke familie, — met de stelling: »er *zijn* standen, en eenmaal zoo hoog geklommen, moet men zich niet *verlagen*."

Neen, men moet zich niet verlagen. Neef van Middelnes, die zich na het eerste bezoek in Beek reeds had moeten verminderen, was een jaar later in groote geldelijke verlegenheid. Nu herinnerde hij zich met genoegen de eerste kennismaking, herdacht gaarne het bezoek door neef Jansen in den Haag gebracht, maar... er waren financiëele ongelegenheden — ongelukkig gespekuleerd, — in afwachting van goede resultaten, gelden gebruikt, die een andere bestemming hadden, — kortom, Neef zou hem bijzonder verplichten met *f* 2400. Neef Jansen ging eens »kuieren," en na een langdurigen tweestrijd, werden den volgenden dag twee bankjes van *f* 1000 en 4 van *f* 100 met een kort karakteristiek briefje naar den Haag gezonden.

Een luid applaus was den Spr. het bewijs, dat hij, als gewoonlijk, zijn gehoor bijzonder voldaan had.

Na de pauze verwierf hij de algemeene goed-

Der Vetter aus Geldern. In: Holländische Novellen: nach dem Niederländischen von W. Lange, Fr. Schettler und A. Steinbach. Leipzig: Druck und Verlag von Philipp Reclam jun, [1880]. p. 3-43.

De Gids, 1881, p. 385:

De eerste Duitsche vertaling - van Gerrit Witse - komt voor in 'die Niederlande', door Dr. Alb. Wild (1862). Later volgden in Westermanns Illustrirte deutsche Monatshefte (Braunschweig, 1864, Dec.) 'die Familie Stehstock, dem holländischen Original in der Camera Obscura nacherzählt', en in 'Europa, Chronik der gebildeten Welt' (1864, Nr 50, Seite 1601) 'Niederländische Charaktere: Der Leydensche Aalfänger, Der Veerschiffer, Der Markensche Fischer' (Leipzig Carl. B. Lorck). In het volgend jaar gaf hetzelfde tijdschrift Nr 4, Seite 119: 'Niederländische Skizzen nach Hildebrand: Eine Spritzfahrt (de huurkoetsier). Eine Baker. Der Schifferknecht'. Dr. Wilhelm Fischer[1] plaatste als feuilleton in de Elberfelder Zeitung van '65 (23 Juli - 23 Aug) 'die Familie Kegge' (Pfaffendorf bei Coblenz). Dit is waarschijnlijk dezelfde vertaling, welke elf jaar later ('76, 26 Mai - 23 Juni) werd overgenomen in de Saar- und Blies-Zeitung (Neunkirchen). In hetzelfde jaar '65 gaf de firma 'Friedrich Vieweg und Sohn' in Brunswijk 'Niederländische Novellen den Originalen nacherzählt von Adolf Glaser'. Van Hildebrand: Die Familie Kegge (Seite 1-78) en Die Familie Stastok (143-198). De beide overige novellen zijn van J.J. Cremer 'Ein Tag in der Residenz' en 'Der Vetter vom Lande'. Ferdinand von Hellwald vertolkte 'Een onaangenaam mensch in den Haarlemmerhout' 'Ein unangenehmer Neffe' in het dagblad 'Die Debatte' (Wien, 1869, Nr 20-27) en in het Nr van 3 April 'Vooruitgang' 'Unser Fortschritt'. De St. Johanner Zeitung (St. Johann, 1873. 23-31 Oct.) nam uit een Frankfurter-Blatt over: 'Der Jäger Anton' (Teun de jager). In '76 kwam als feuilleton van de hand van Pastor J. Rathgeher 'Ein alter Freund' (Een oude kennis) in de

Der Vetter aus Geldern. In: Collection Schick : Novellen, Humoresken und Skizzen: der besten neueren Schriftsteller, no. 19. Chicago: Verlag von Ludwig Schick, 1886. Deel 2. 38 p. Tekst vanaf juli 2014 beschikbaar als pdf en Epub.

Apeldoornsche courant, 11 februari 1882:

Donderdagavond trad in de leesvergadering van het Nut als spreker op de Heer P. H. Lamberts jr. van Amsterdam, die voor onderwerpen gekozen had de novellen van Cremer, getiteld: de rechte Jozef en een Betuwsche Neef. Wel is deze geniale schrijver en voordrager niet meer, maar in den heer Lamberts hebben wij iemand gehoord die in talent van de handelende personen sprekende te doen optreden en geheel weder te geven, den heer Cremer als het ware in onze gedachten geheel doet herleven. De geschiedenis van de vrijage van Jenneke, dochter van Jan Boer met zijn knecht Jozef en zijn medeminnaar Berend, werd keurig en met gevoel geacteerd, terwijl wij de Haagsche familie van Middelnesse en hare ervaringen bij het bezoek aan hun Betuwsche Neef, en zijn contrabezoek in den Haag niet in beter handen konden wenschen. — De voordracht van den spreker is in volkomen harmonie met de personen die hij terug geeft. — Wij vermeenen niet te veel te zeggen dat ieder zeer voldaan de vergadering heeft bijgewoond, getuige het vele applaus dat den heer Lamberts ten deel viel.

De losse stukjes »Vaoder en Dochter" en »Weetje Weetje" voldeden ook zeer goed.

Zutphensche courant, 13 februari 1882:

Apeldoorn, 10 Febr. Gisteren avond trad de heer P. H. Lamberts Jr. van Amsterdam, alhier op in de Natsvergadering. Met zijne gelukkige gave om het Betuwsch dialect weêr te geven, droeg hij voor: „de rechte Jozef' en „een Betuwsche Neef" door Cremer. De stukjes „Vader en Dochter" en »Weetje Weetje" voldeden evenals de eersten uitmuntend. De heer L. bracht ons den te vroeg ontslapen Cremer weder te binnen, en verdiende dus het lang, hartelijk applaus.

Algemeen handelsblad, 21 februari 1883:

Nadat de heeren G. H. Elias en L. Ketjen met algemeene stemmen tot leden der Maatschappij waren gekozen, beklom de heer P. H. Lamberts Jr. het spreekgestoelte om Cremer's Betuwsche Neef voor te dragen. Met zeer veel talent kweet spr. zich van zijn taak. Het fijne haagsche heertje en de rondborstige betuwsche boer werden door hem in stem en gebaren zoo uitstekend weergegeven, dat men de geheele novelle voor zich zag leven. Het dramatische element, dat zoodoende meer op den voorgrond trad, verhoogde de aantrekkelijkheid van het juist geteekende schetsje, dat dan ook menigen mond tot een gullen lach plooide en aan het slot met een daverend applaus werd begroet.

Afwisseling doet leven en de kunstbeschouwing van bloem-

Zutphensche courant, 24 maart 1883:

Winterswijk, 22 Maart. Gisterenavond werd de laatste volksvoorlezing in dezen winter gehouden, waar als Spreker optrad de heer Paschen. De opkomst was bevredigend. De voordracht van Cremer's »de Betuwsche Neef", scheen zeer in den smaak van 't publiek te vallen, evenals de bijdrage in Geldersch dialect, door den heer ten Houten gegeven.

Ondanks het gure winterweer, was de markt heden druk bezocht en de handel levendig tegen hooge prijzen. Aangevoerd waren 14 ossen van f 100—

Zutphensche courant, 3 november 1884:

nadeelig. Men hoopte evenwel dit tekort reeds in het loopende jaar te boven te komen, aangezien buitengewone uitgaven hiervan oorzaak waren.

Verder werden nog ten gehoore gebracht »Een Stiefmoeder" van Busken Huët, »Wat een roos al zoo vertellen kan' van Célestine (C. F. van Rees) en ten slotte »De Betuwsche Neef" van Cremer.

Voorst, 31 Oct. De begrooting dezer gemeente

Zutphensche courant, 19 januari 1885:

Holten, 16 Jan. De gisteren avond gehouden vergadering der vereeniging »van Lennep" werd door den president geopend met een woord van hulde aan de nagedachtenis van het reeds op zoo jeugdigen leeftijd ontslapen lid, den heer R. W. G. Frijling. Daarna trad als spreker op de heer A. Marsman met een stuk getiteld: „Twee burgemeesters in ééne gemeente", eene Noord-Brabantsche volksvertelling. Dit stuk werd op waardige wijze voorgedragen. De twee vaste bijdragen werden geleverd door de hh. D. Vincent en J. A. Wansink. De eerste droeg voor een stuk van Staring getiteld: »Het vogelschtieten" een Zutphensche vertelling; de laatste gaf ten beste: »te veel vergunning" van J. van Maurik. Het laatste stuk vooral bracht de lachspieren in beweging; het werd dan ook op koddige wijze voorgedragen.

Eindelijk kregen we nog twee vrijwillige bijdragen van de hh. J. Blokker en H. Arends De eerste had tot onderwerp gekozen een gedicht getiteld: »Ik ben zoo verlegen" de laatste: „De Betuwsche neef" van Cremer. Beide stukken schenen zeer in den smaak der vergaderden te vallen.

Na nog een uurtje gezellig te hebben zitten keuvelen, ging elk zeer voldaan huiswaarts.

Zutphensche courant, 23 december 1885:

Barchem, 20 Dec. Donderdag had hier de tweede lezing in dezen winter plaats. Onze geachte predikant dr. J. M. Vorstman leidde den avond in met de voordracht van een door hem uit het Fransch vertaald en omgewerkt stuk, getiteld: de dominé en de pastoor. In dit boeiende verhaal werd ons helder voorgesteld, hoe menschen van verschillende richting op godsdienstig gebied, elkander kunnen leeren waardeeren en liefhebben, wanneer ernst en welwillendheid in het hart zetelen. Gedurende de pauze werden door den heer ter Haar eenige muziekstukken op de piano uitgevoerd, terwijl daarna door hem werd voorgedragen de novelle van J. J. Cremer, get. »de Betuwsche Neef," waardoor de lachspieren gedurig in beweging werden gebracht. Ten slotte droeg de heer Vorstman voor het gedicht: »de schoenlapper van Alexandrie" van de Genestet. De talrijk opgekomen schare volgde blijkbaar met gespannen aandacht elke voordracht, zoodat allen dankbaar en hoogst voldaan huiswaarts keerden.

Duitse uitgaven 1886:

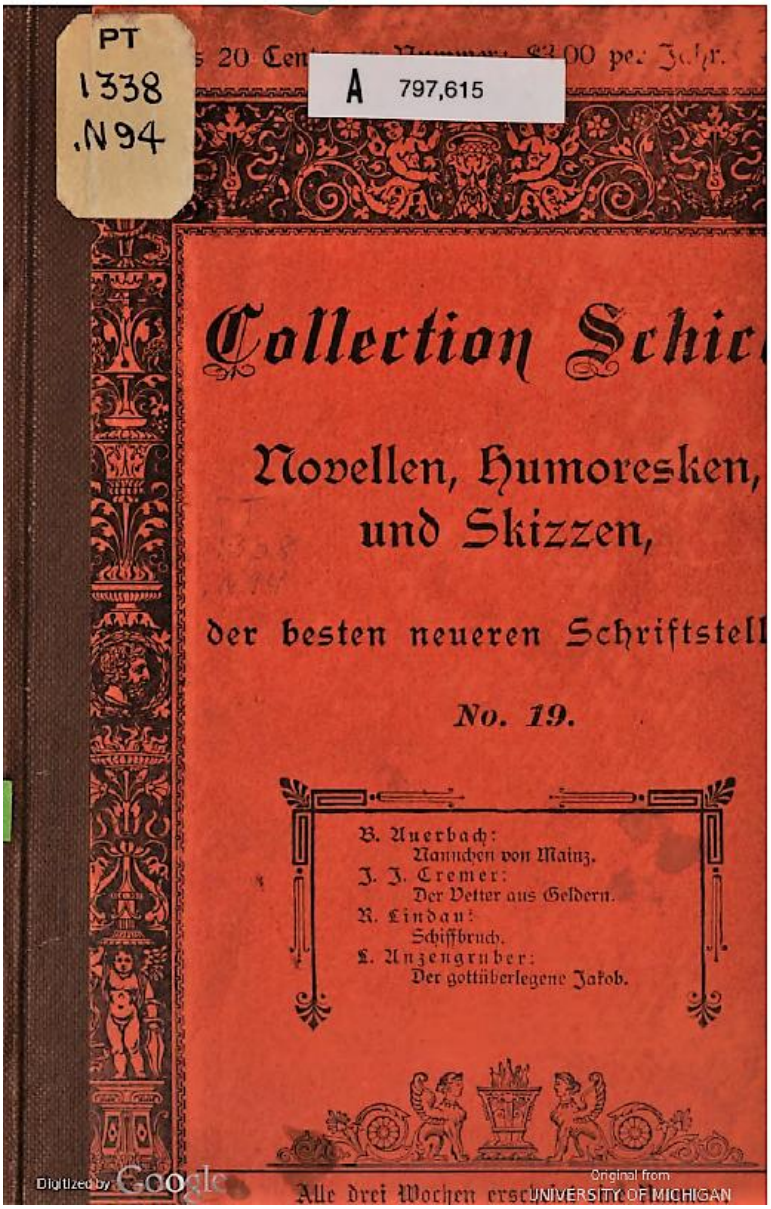

Der Vetter aus Geldern.

Von

J. J. Cremer.

1. Eine vornehme Familie auf Reisen.

Wir haben das Vergnügen, dem geneigten Leser Herrn und Frau von Middelnesse vorzustellen.

Wie man sieht, ist Herr von Middelnesse ein zierlicher, kleiner und etwas magerer Mann mit sehr distinguirten Manieren. Seine Haare und der kleine Backenbart sind sehr anmuthig gelockt und seine Hände können aristokratisch weiß genannt werden. Auf der Straße trägt Herr von Middelnesse stets farbige Glacehandschuhe. Er hat eine wirklich glänzende Stellung im Finanzministerium. Zudem besitzt er noch ein kleines Privatvermögen, speculirt gelegentlich ein wenig in Börsenpapieren — enfin.... Und von Seiten der gnädigen Frau — enfin, enfin!....

Nicht wahr, es lebt sich reizend im Haag? Vor allem in der Nähe des Wäldchens! Im Sommer ist das höchst angenehm; aber auch ein Garten ist dabei — mit einem Wort: allerliebst!

war ihm, als ob in seiner Brust zwei Gewalten mit einander stritten: nein — ja — nein — ja!

Als Jansen wieder nach Hause kam, fand Mutter, daß er sehr stille sei.

Eh' er sich zu Bett begab, las er ein Kapitel in der Bibel. Des Nachts schlief er ganz ruhig und am andern Morgen — da legte er zwei Papierchen von je tausend und vier von je hundert Gulden in ein Briefcouvert und fügte die Worte hinzu:

„Mit Gruß; ersuche um Quittung. In Effecten speculiren ist gefährlich. In großer Eile.

Ergebenst

B., 4. Nov. 18..

G. Jansen.

So handelte der Vetter aus Geldern, und Herr von Middelnesse — er lachte, als er den Brief erhielt, und seine Gattin — ach, sie bekam so schreckliche Kopfschmerzen, daß es ihr wirklich Mühe machte, die Augen zum Himmel aufzuschlagen.

Utrechtsch nieuws- en advertentieblad, 8 maart 1887:

Achtereenvolgens droeg hij voor: «De Betuwsche neef". — Na de pauze: Cremer's gedichtje „De Ziende", en de twee stukjes uit het Kriekende Kriekske van Meurs: «Vader en Dochter", en «De Bezetene", alsmede «Het verhaal van oom Jan", de bekende novelle van Haverschmidt, om na eene tweede pauze nog te geven de vermakelijke kleine novelle van Cremer «Jan, Pier en Klaos", des schrijvers kleinste novelle.

Wij behoeven den inhoud dier verschillende stukjes niet weer te geven, maar kunnen met voldoening er op wijzen, dat luide toejuichingen den Spr. van 't begin tot 't einde ten deel vielen, en dat waar genoegen het deel was van alle aanwezigen. Met die toejuichingen stemmen we volgaarne in, ook ter wille van 't gelukkig denkbeeld om een publiek, dat zich, blijkens de ondervinding van bovengenoemde bibliotheek, gaarne verlustigt in de voortbrengselen onzer nieuwere volks-literatuur, die voortbrengselen ook eens te doen hooren, waardoor de schoonheden, die bij eigen lezing soms niet opgemerkt worden, beter tot hun recht worden gebracht.

En om 't genoegen van den avond nog te verhoogen, had het bestuur met vriendelijke

Deense vertaling 1887:

	Bogladepris. Kr. Øre	Nedsat Pris. Kr. Øre
Forlagsbureauets Haandlexicon, kortfattet Conversationslexicon, **to store Bind** paa henved 100 Ark	11 50	5 „
Fra fremmede Forfattere, Skitser og Skildringer, paa Dansk ved **Vilhelm Møller:** Indhold: Tampen maa først tugtes godt, af Maurus Jokai. Ku ven, af Alberto Pisani. — En Decembernat i London. — Fra et russisk Fængsel, af Saltikov. — Brede Skuldre, af Fred. Spielhagen. — Litterussiske Landadelige, af Nicolaus Gogol. — Fætteren fra Landet, af J. J. Cremer. — Tjuman, af Prosper Mérimée. — En lille Slag b oder, af T. B. Aldrich. — Marjorie Daw, af Samme. — Spad r Dame, af Alexander Puschkin	3 „	1 „
Friis, J. J. F., Fiskelars. En romantisk Fortælling fra Begyndelsen af det syttende Aarhundrede. Øden		

Zutphensche courant, 2 april 1887:

Warnsveld, 31 Maart. We hadden gisteren de laatste algemeene vergadering van »Oefening baart Genot". De leden waren ook ditmaal trouw opgekomen.

Voorgedragen werden:

»De Knorrepot" Novelle van J. van Maurik. „De Betuwsche Neef" Novelle van Cremer, »De Arme Grootvader" van Van Beers, „Goedkoope Spiering", „De leepe Dienstmeid" en ten slotte: »De Dolle Hond" van Donkersloot.

Na een afscheidswoord van den President, waarbij de wensch gevoegd werd, dat we ons een volgenden winter weder in een trouwe opkomst der leden zullen mogen verheugen, schaarden de opgekomenen zich aan groepjes en bleven nog een paar uurtjes gezellig bijeen.

Nieuwsblad belangen Hoeksche waard, 1888:

— In de op Vrijdag 27 Januari jl. gehouden vergadering van ons Nutsdepartement is de leesbeurt vervuld door den heer K. Benjert, hoofd der 1e openb. school alhier, met het onderwerp „Oudejaarsavondschetsen". Dr. J. J. W. Verhoeff had de hoofdbijdrage, getiteld „de Betuwsche neef", eene novelle van Cremer, terwijl door den heer J. Varekamp uit Rotterdam (geïntroduceerd) nog eene bijdrage geleverd werd, eene marineschets, die tot titel had „de Rooie". Zoowel lezing als bijdragen vielen zeer in den smaak der aanwezigen en werden luide geapplaudisseerd. Er waren nog een paar heeren die voordrachten zouden gedaan hebben, maar de tijd was te ver verstreken, om daaraan gevolg te doen geven.

Die moderne literatur, 1891:

books.google.nl › books · Translate this page

Die Moderne Litteratur in biographischen Einzel-Darstellungen

1891

GEVONDEN IN HET BOEK – PAGINA 33

... von Originellem vor unserem Auge ausbreitend . Wir machen hier in Hildebrand und **Cremer** die Bekanntschaft mit zwei ... **Vetter vom Lande** " der Gegensah durchgeführt zwischen dem glanzliebenden , immer pumpbedürftigen , innerlich ...

— 33 —

Zu Anfang der sechziger Jahre folgten zunächst die „Niederländischen Novellen“ (Braunschweig, Vieweg), in einem nicht allzustarken Bande eine Fülle von Originellem vor unserem Auge ausbreitend. Wir machen hier in Hildebrand und Cremer die Bekanntschaft mit zwei vorzüglichen Erzählern. Sie sind noch in der That verwandt mit den alten, großen niederländischen Malern in Bezug auf vollendete Darstellung des idyllisch Kleinen, hausbacken Alltäglichen. Alles schlicht und sauber, gewissermaßen der Fußboden immer mit knarrend weißem Sande bestreut; hier und da fehlt auch eine heitere Ironie nicht. Wie köstlich ist z. B. in Cremers „Vetter vom Lande“ der Gegensatz durchgeführt zwischen dem glanzliebenden, immer pumpbedürftigen, innerlich schließlich doch unvornehmen adligen Hofstaatsbeamten und dem reichen anspruchslosen Bauern, dessen politischer Horizont durchaus nicht so eng beschränkt ist, ja der sich folgender Meinung ganz offen entäußert, die manche Herrscher in

Provinciale Overijselsche en Zwolsche courant, 26 december 1892:

In het Salon kwam af en toe de *Doofpot* eens weer op de proppen. Meer bezoekwaardig is aldaar *Van de Permetoasie*, een blijspel dat eene soortgelijke intrige ten onderwerp heeft als onze Cremer in zijn Novelle „De Betuwsche Neef" heeft geschetst; de familie die in de grootheid leeft en eerst zich zijner boersche manieren schaamt, maar per slot van rekening door zijn duiten van den ondergang wordt gered. Vooral de acteur die den Betuwschen verkooper voorstelt, kwijt zich uitstekend van die rol. Liefhebbers van wat opvroolijkends in deze dagen van allerlei standjes en relletjes hebben daartoe mede eene uitstekende gelegenheid bij het Engelsche burleske Operetten-gezelschap, dat bij Van Lier een *Faust fin de siècle* vertoont; een

Der Vetter aus Geldern : Tante Dina : Holländische Novellen. Zürich : J. Bollman, 1900. 79 p. erein für Verbreitung guter Schriften. Zürich Nr. 40.

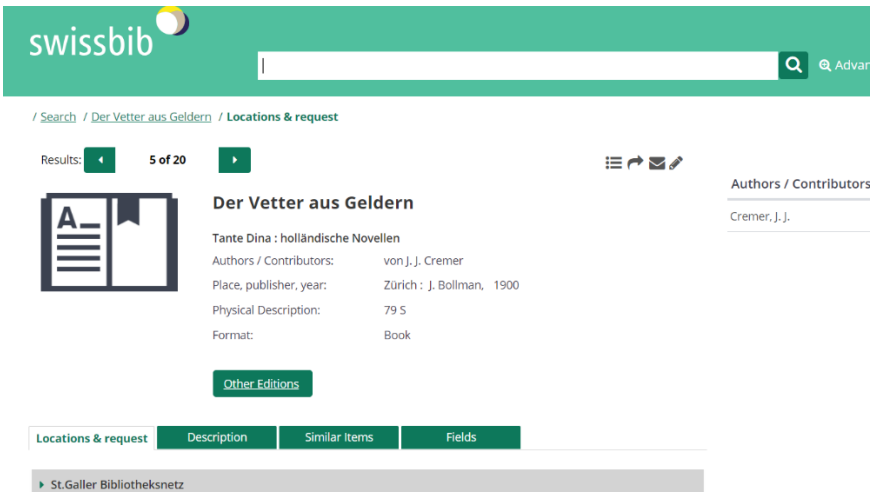

Aangename uren, 1901: bloemlezing.

(A. Ising. De Graaf de Saint-Ybar.)

„ 23. DE BETUWSCHE NEEF 149

(J. J. Cremer. Betuwsche Novellen.)

„ 24. EEN VRIENDENDIENST 162

(Justus van Maurik. Uit het Volk.)

„ 25. (a) VEILIG OP ZEE 180

„ 26. (b) LIEDTJEN VAN JAN VAN GALEN 182

„ 27. (c) DE VLIEGENDE HOLLANDER 185

Dagblad voor ZuidHolland en sGravenhage, 5 februari 1903:

Leesinrichting.

In de Leesinrichting trad gisteren voor een overvolle zaal op mevrouw J. H. Meijer—Bol, die voordroeg in proza en poëzie.

Zoo zeide zij o. a. aardig een der Over-Betuwsche novellen van Cremer, *De Betuwsche Neef*, en een gedicht van v. Lennep, *Het Sterfbed in de Hut.*

Het talrijke publiek juichte haar hartelijk toe en de woorden van dank door het Bestuur bij het einde van het programma tot haar gericht, waren zeker welverdiend.

De nieuwe courant, 5 februari 1903:

't Was voor de talrijk opgekomen leden der *Leesinrichting* en hun dames gisteravond een ware verrassing als spreekster een dame te zien optreden, de echtgenoote van een der leden, mevr. J. H. Meyer—Bol, die, daartoe uitgenoodigd door het bestuur, de taak tot het vervullen eener spreekbeurt had op zich genomen.

En zij voldeed daaraan uitmuntend, zij gaf vóór de pauze Van Lenneps *Sterfbed in de hut* en in den Betuwschen tongval *De Betuwsche Neef* van Cremer, welke voordrachten met onverdeelde aandacht werden gevolgd.

Na de pauze droeg zij voor De Bulls *Ledige Stoel*, *Pinksterpleizier* en *Het Huwelijksjuk*, het laatste stukje van haar zelf, waarin zij blijk

Algemeen handelsblad, 30 januari 1906:

HERDRUKKEN (Leidsche). 17. J. J. Cremer, De Betuwsche neef. — Ritter Hans. — Leiden, *A. W. Sijthoff*. 8o. (II, 68 blz.) *f* 0.10.

Brinkman 1901-1910:

—— voor het Nederlandsche volk. [Nieuwe uitg. van Leidsche herdrukken]. Leiden, A. W. Sijthoff's Uitgevers-maatschappij. 1909. 10 dln. kl. 8o. geb. f 5.—; afz. dln geb. à f 0.60.

Deel I. J. J. Cremer, Grietje op 't Heuningsarf enz. 11 novellen.

Deel II. J. J. Cremer, 't Pauweveerke enz. 10 novellen.

Deel III. J. J. Cremer, De Betuwsche neef enz. 8 novellen.

Analecta, Nederlandsch leesboek, 1913:

DE BETUWSCHE NEEF.

I.

Leesboek voor gymnasiaal onderwijs, 1917:

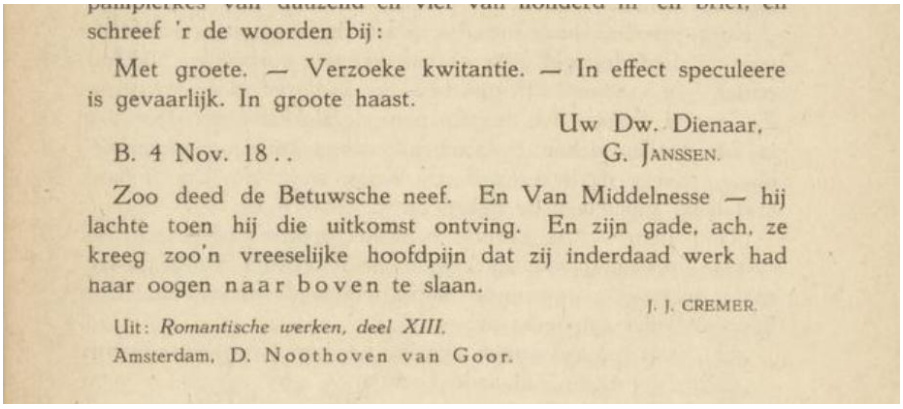

schreef 'r de woorden bij:

Met groete. — Verzoeke kwitantie. — In effect speculeere is gevaarlijk. In groote haast.

Uw Dw. Dienaar,

B. 4 Nov. 18..

G. Janssen.

Zoo deed de Betuwsche neef. En Van Middelnesse — hij lachte toen hij die uitkomst ontving. En zijn gade, ach, ze kreeg zoo'n vreeselijke hoofdpijn dat zij inderdaad werk had naar oogen naar boven te slaan.

J. J. CREMER.

Uit: *Romantische werken, deel XIII.*

Amsterdam, D. Noothoven van Goor.

Een nieuwe bundel, 1919:

Op reis met mijn neef	Willem Otto	„ 132
Geleerdheid	Jacob van Lennep	„ 140
Een pleizierige nacht	Justus van Maurik	„ 142
Hotnot-Stories	J. J. J. Taljaard	„ 159
Twee wedstrijden	Jan Feith	„ 164
Onze victorie in de baai van Gibraltar	A. Weruméus Buning	„ 189
Carel en Elegast	Jos. A. Alberdingk Thijm	„ 207
Een Berenjacht in de Poolstreken	Ejnar Mikkelsen	„ 225
De Nachtegaal	H. C. Andersen	„ 230
De jonge Breydel	Hendrik Conscience	„ 238
'n Avontuur met Boesmans	J. H. H. de Waal	„ 249
De Betuwsche neef	J. J. Cremer	„ 257
Het verhaal van oom Jan	F. Haverschmidt	282

Hoornsche courant, 5 maart 1920:

BENNINGBROEK. De nutsvereen. „Nieuw Leven" h ield Maandag 2 Febr. hare derde en laatste nutsbijeenkomst ten huize van A. Winkel. De voorz. R. Sasburg heette allen hartelijk welkom, waarna gemeenschappelijk een lied werd gezongen en de heer W. F. van Wijk den katheder beklom om de „lezing" ten beste te geven. 't Was een schets van J. J. Cremer „De Betuwsche Neef", die met aandachtw erd aangehoord. Vervolgens werden bijdragen geleverd door mej. Donker-Koomen „Het Noodsein" en „Pa en Ma"; A. Glas „Al te goed is buurmans gek" en „'t Trio in de cel"; mej. A. P. van Wijk „Moeder". Nog werd de avond afgewisseld door een nummer voor viool en piano van mevr. Koeze en Jb. Buishand en eenige levensliederen van Anna de Wijs-Mouton, gezongen door mej. A. Buishand.

Tot slot werd nog een komische bijdrage op rijm gegeven, vervaardigd door een der dames-leden getiteld „Hannes en Trui op het Nut", in costuum voorgedragen door Fr. Verwey en Jb. Buishand.

De voorz. dankte allen voor de veelzijdige medewerking tot het welslagen van den nutsavond.

OOSTHUIZEN. Zaterdag den 21sten

Leesboek voor gymnasiaal onderwijs, 1920:

Maassluische courant, 5, 12. 19 en 26 april, 3 mei 1924:

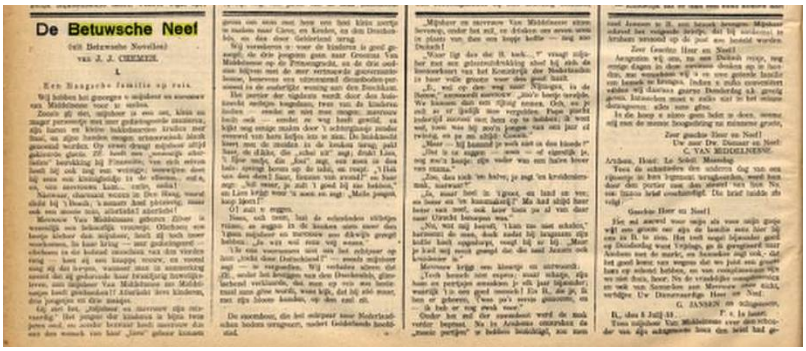

De Betuwsche Neef

(uit Betuwsche Novellen)

van J. J. CREMER.

I.

Westlandsche courant, 5, 12. 19 en 26 april, 3 mei 1924:

FEUILLETON

De Betuwsche Neef

(uit Betuwsche Novellen)

Nieuwe Hoornsche courant, 12 december 1925:

— BERKHOUT.

Burgernut. — Wederom heeft het Burgernut „Leerzaam Vermaak" een bijeenkomst gehouden in 't café „De Roode Leeuw". Aanwezig 55 leden. De slechte weg was wel oorzaak dat niet meer personen waren opgekomen. De voorzitter, de heer Smal, opende met een hartelijk woord van welkom. Na de notulen zong men een lied uit „Kun je nog zingen, zing dan mee", waarna men het woord gaf aan den heer Jb. Schuffel, welke dezen avond de spreekbeurt zou vervullen. Hij had tot onderwerp gekozen „De Betuwsche Neef". Deze lezing viel zeer in den smaak en het aanwezige publiek heeft volop genoten, zoodat de voorzitter dan óók welverdiende woorden van lof sprak. Hierna kreeg men de bijdragen als volgt: mej. T. Kommer „Storm" en „Onschuldig gesprek", mej. M. Bobeldijk „De speelpop", de heer P. Knol „De stille

Arnhemsche courant, 16 april 1927:

landsch oud-roest-fornuis. Maar neen! Aan dat ding zitten wij, schijnt 't, met sterke concessie-banden vast. Landbouw- en tuinbouwbedrijvend den Haag van 't warmoeziersgedeelte Loosduinen blijft, ten spijt van de annexatie, altijd nog 't hevig-provinciaalsche deel onzer stadsomgeving. Zooals ieder in z'n familie wel 's een Betuwsche neef of een wat achterlijk, sterk burgerlijk nichtje uit Groningen en Ommelanden, de Zaanstreek, Waterland of een ander achterhoeksch gewest bezit, zoo heeft ook den Haag zoo'n uit den toon vallenden bloedverwant, die men graag zou willen desavoueeren, als men maar kon. Dat is de Loosduinsche wijk, die echter uit zijn achterlijken, pilow-broekenmans-staat zal worden bevrijd, zoodra maar het oude

De maasbode, 30 augustus 1927:

Cremer echter heeft aan dit gevaar weten te ontkomen. Hij was veel te oprecht en te ernstig om de grapjas te spelen met de voor vreemde ooren wat eigenaardige taal van de boerenmenschen, waarvan hij hield. Heeft ooit iemand zijn door steedsche grootdoeners bespotte gewestgenooten kraniger en geestiger verdedigd, dan hij deed in z'n terecht in schier alle bloemlezingen opgenomen „De Betuwsche Neef"?

Met het Betuwsch heeft hij waarlijk knappe dingen gedaan. Hij heeft als het ware, de plastische kracht van dit taaltje uitgebuit. En vele zijner dialectische beschrijvingen bezitten dan

De Noord-Ooster, 22 december 1927:

* EEXT, 21 Dec.

Gisteravond werd in de O. L. school alhier een ouderavond gehouden. De opkomst was groot; een zeventigtal personen was aanwezig. Na opening door 't H. d. S. gaf de heer v. Dam een gymnastiekles aan eenige leerlingen uit de hoogste klasse. Daar het nieuwe leervak „lichamelijke oefening" hier is ingevoerd, kregen we ook aardige oefeningen aan toestellen te zien. Daarna hield de heer Oosterhoff een lezing over „Wenschen", vooral ook in betrekking tot de opvoeding van het kind, zoowel op jongeren als op rijperen leeftijd.

Nadat ondertusschen koffie met koek gepresenteerd was, was het woord aan de dames-onderwijzeressen, die mooie voordrachten gaven en wel: Mevr. v. Gogh—Mulder: „De reis van bootsman Klabberdos" van Werumeus Buning en Mej. Eggens: „De Betuwsche Neef" van Cremer.

Daar een bestuurslid der oudercommissie vertrokken was en een ander geen kinderen meer op school had, moesten 2 bestuursleden gekozen worden. Benoemd werden de heeren E. Hofsteenge en J. Kruit.

De aanwezige ouders vonden het een gezellige

Driemaandelijksche bladen, 1929:

Straathanden, schertsend voor: de voeten. Ook bij Cremer 13, 58—59 (*De Betuwsche Neef*).

Een nieuwe bundel, 1930:

De Organist van den Dom 446

Karel en Elegast. De twee portretten. Zie Nieuwe Bundel I.

Huibert de Smid. Willem van Oranje. Zie Nieuwe Bundel II.

Jacob Jan Cremer. 1827—1880.

De Betuwsche neef. Zie Nieuwe Bundel I.

Mijn Oude Jacob. Zie Nieuwe Bundel II.

Leeuwarder courant, 22 juli 1935:

Kantteekening bij den Asser Landdag.

De Landdag in Assen heeft den opmerkzamen bezoeker veel kunnen leeren. Alleen al het feit, dat een Delftsch professor en een Haagsch advocaat het niet beneden hun waardigheid achten hieraan mede te werken, toont duidelijk aan, dat men ook in Hollandsche intellectueele kringen gezondere opvattingen begint te krijgen omtrent het groote belang van den boerenstand.

Hoeveel hier veranderd is, blijkt wel duidelijk als men de novelle van Cremer leest „De Betuwsche Neef", waarin hij beschrijft, hoe gul en gastvrij een Haagsch ambtenaar door zijn Betuwschen neef, die boer is, ontvangen wordt en hoe deze hem ook financieel behulpzaam is.

En als de Betuwsche Neef nu ook eens in Den Haag komt logeeren, dan wordt hij angstvallig achteraf gehouden voor het personeel, en als het 's avonds goed donker is, dan gaat men een straatje met hem om,.... het is immers een boer!

Duidelijk bleek ook hoe de Drentsche Boerenbond

Nieuwe Hoornsche courant, 23 november 1935:

Nut.

Donderdag was het wederom de avond van het Onderlinge Nut. Niettegenstaande er nog een andere vergadering was, was er toch nog een opkomst van 26 personen. De lezing had de heer G. Bruin Pz. en deze had hiervoor een gelukkige keus, n.l. „De Betuwsche neef" door J. J Cremer. De eerste bijdrage had de heer V. Schermer, getiteld „Anderen ten zegen", 2e bijdrage Jn. Bakker Pz. met „Hoogspanning", inderdaad een actueele mop. De heer P. Veer droeg voor „Zoo gaat het" en „Op jacht naar de zeep". Na rondvraag voor lezing en bijdragen nam men weer afscheid tot 17 December a.s.

Nieuwe Hoornsche courant, 26 november 1935:

OOSTERLEEK.

Nut.

Vorige week werd weer de maandelijksche Nutsbijeenkomst gehouden. De voorzitter, de heer Beets, heette allen hartelijk welkom en in 't bijzonder de gasten Mol en Galis uit Den Hout, die ons dezen avond gezellig wilde maken. En dit is hen volkomen gelukt. De eerste spreker Mol las voor: „De Betuwsche neef" van J. J. Cremer, waarvoor hij een dankbaar applaus oogstte. Vervolgens trad de heer Galis op met ernstige en luimige liedjes, welke geweldig insloegen, zoodat de heer Galis een toegift moest brengen. De heer T. Beets las ook nog een stukje getiteld „De Pop" en de eerste spreker gaf nog ten beste „De blind geborene". Het was al vrij laat, toen de voorzitter tot sluiting overging.

Een nieuwe bundel, 1935:

vriend Padde botteliersmaat werd	Joh. Fabricius	224
De nachtegaal	H. C. Andersen	245
'n Avontuur met Boesmans	J. H. H. de Waal	256
De Betuwse neef	J. J. Cremer	263
Het verhaal van Oom Jan	F. Haverschmidt	288
De Heemskinderen	C. Honigh	294
Verhaal van kapitein Pulver	Jacob van Lennep	321
Peetje Pruis	Cyriel Buysse	335
Balder en Loki	A. en E. Keary	343
„Zoo'n prul van een dansmeester!"	M. P. Lindo	356
Een bezoek bij President Roosevelt	Willem Schürmann	389
Erlkönig	W. Jaeger	401
Tierra del fuego of Vuurland	Charles Darwin	414

Katholieke radiogids, 10 april 1937:

chen op. 26, Medtner -2- l'Alouette, Glinka-Balakiref -3- Etudes, Skrjabien — Voordracht. „Humor uit de vorige eeuw", verhalen van 19de-eeuwse schrijvers, die wij niet vergeten mogen: II. De Betuwsche Neef van J. J. Cremer — Pianoduet: Silhouettes, Arenski.

kundige productie van onze dagen missen. Eén van die elementen is de humor.

Wij openden onze serie reeds Zondagmiddag 21 Februari met het tintelende en fantastische verhaal van Peer Eénoog van Van Lennep, terwijl wij ons verder voorstellen proza voor te dragen van François Haverschmidt, die onder zijn bekend pseudoniem Piet Paaltjens zo kostelijke nonsens wist te verhalen; wij zullen gezamenlijk de filosofische humor van een Multatuli trachten te benaderen; we zullen ons amuseren met de kostelijke verhalen van de oude heer Smits en Lodewijk Mulder; we zullen J. J. Cremer voordragen en wel „De Betuwsche neef"; we zullen de fijne ironie genieten, die Simon Gorter ons biedt in zijn

Radiobode AVRO, 9 juli 1937:

10.00—10.35 n.m.

GOEDE BEKENDEN UIT GROOTVADER's TIJD (I)

„De Betuwse Neef", hoorspel in één bedrijf, naar de novelle van J. J. Cremer, door Cor Hermus.

Spelleiding: Kommer Kleijn.

Personen:

De heer van Middelnesse, Pauf Huf.
Mevrouw van Middelnesse, Marie Holtrop.
Neef Janssen, Kommer Kleijn.
Nicht Janssen, Louise Kooiman.
Sientje, Eva Beck.
Aagje, Hetty Verwoerd.

Het landhuis, no 11, 1940:

MODERNE JEUGD EN TOONEEL

G. BLOKHUIS

Illustraties van den schrijver

„De Schoolmeester", mime van Herondas:
Joh. Fiske — Ada Cassez — Nell Knoop

ALS jongen van twaalf heb ik het voor het eerst gelezen, stiekem, in bed, bij een flakkerend kaarsvlammetje, omdat het een grootmenschenboek was: „Tooneelspelers", Deel XI van de Romantische Werken van J. J. Cremer.

Ik had het op zolder ontdekt tusschen wat oude boeken, waar mijn grootvader in zijn jonge jaren zwierig zijn naam in had gezet en ik vond het heel erg mooi en spannend. Later, op school, kzen we „Kruizemuntje" en „De Betuwsche Neef" en zoo, maar toen is het nooit tot mij doorgedrongen, dat deze idyllische novellen van dezelfden auteur waren.

Als romanschrijver was Cremer dan ook allang in discrediet, maar onlangs werd ik nogeens aan hem herinnerd in een gesprek met Nell Knoop en Ben Groenier over niets meer of minder dan tooneelkunst ten dienste van het gymnasiaal en middelbaar onderwijs. Leuter voor de aardigheid heb ik daarna zijn „Tooneelspelers" weer opgesnord en ... ik heb er opnieuw van gesmuld.

Het was zoo heerlijk ouderwetsch romantisch, met zulke prachtig-volle volzinnen! Een boek met een moraal bovendien, en kom daar eens om bij onze moderne romanciers.

„Al had ik een leven van miskenning en ellende, dan zou ik gelukkig zijn, als jij me aanzaagt met die heerlijke, zachte oogen, als jij me toespraakt met dat stemmetje zoo harmonisch zoet."

Zoo spreekt de nobele Archibald, een kloeke jonkman van negentien jaar, tot zijn geliefde Louise, „de arm om haar slanke gestalte en haar vastklemmend aan zijn hart." Hopeloos, vindt U niet? Maar 't is ook al een erg oud boek. Van 1880.

Het jaar ... hoe ter wereld is het mogelijk ... het jaar, waarin Kloos, in de sonnetten van zijn vriend Perk, de openbaring van het nieuwe in onze literatuur ontdekte; het jaar, waar een revolutie in onze letteren naar genoemd is. De tachtigers ... ieder, die aanspraak maakt op algemeene ontwikkeling — doorgaans een andere naam voor schoolsche wetjeskennis — kan ze bij name noemen en herinnert zich minstens zooiets van „een god in 't diepst van zijn gedichten" en van een anderen meneer, zich noemend van Deyssel, die hield van proza, „dat als een man op hem toekwam".

Maar om die tachtigers te begrijpen, is het wel gewenscht, dat we ook een schrijver als Cremer als romancier kennen, en welzeker, waardeeren.

Want deze Cremer, ondanks de frazie zinnen, die hij zijn sujetten in den mond legt, was een wegbereider voor de nieuwe gidsers en streefde op zijn manier al tegen onnatuur, bombast en voorzoerdeed. En slaagde hij er zelf niet in, zich te bevrijden van de conventies, die in de schoone letteren van zijn tijd gestrengelijk heerschten, hij maakte het in elk geval lang niet zoo bont als de tooneelschrijvers, die hij aan de kaak stelde.

Het verschil wordt wel erg duidelijk, als hij ons meeneemt naar de komedie, om getuige te zijn van de opvoering van „Een Vrouwenhart", zoo'n zielschokkende drama in den stijl van „Dreigt er gevaarrr, o Rodriguinda, mijn geliefde, dan, dan sneven wij te zamen aan de trouwe borst van elkaarrr!"

Cremer liet het niet bij critiek maar hij leverde tevens een warm pleidooi voor de tooneelspelers, die toch heusch heel fatsoenlijke lui konden zijn en wel iets beters verdienden dan de minachting, die zij in ons brave land, vooral van de „betere" standen, moesten verduren.

Van de tooneelisten vergde hij echter, dat zij zich zouden verheffen en veredelen en dat zij „der wereld niet slechts voor hun kunst, maar ook voor henzelf haar hoogachting zouden afdwingen."

Zijn verwachtingen van het tooneel zijn die van Vondel, die in het „Berecht" dat hij aan zijn Lucifer doet voorafgaan, zegt: „Scholieren, en opluiskende jonkheid worden door spelen, in talen, welsprekendheid, wijsheid, tucht en goede zeden en manieren, geoefend, en dit zet, in de teere gemoeden en zinnen, een plooi van voegzijkheid en geschiktheid, die hun, tot in den ouderdom toe, bijblijven en aanhangen."

En wat mogen wij, in den jare 1940, van ons tooneel verwachten?

Cremer, in den „drakentijd", kon zich nog vrijelijk illusies scheppen. Toen hij ijverde voor de oprichting van het zedelijk peil en voor de oprichting van een tooneelschool, schenen de kansen heel wat gunstiger dan thans.

Zeker, er moest gebruiken worden met veel wat niet deugde, maar Cremer noch zijn medestanders, mannen als Schimmel, van Hall en Thijm, konden voorzien met welke moeilijkheden de tooneelkunstenaars van hun „zedelijke verheffing en veredeling" te kampen zouden krijgen.

Er was nog geen bioscoop.

„Zeeuso, daar hebben we den zondebok weer," zal menig lezer zeggen. „Verder weten we het wel. De bioscoop, die speculeert op de instincten van de massa, die den smaak van het publiek bederven heeft, waar niet tegen te concurreeren valt, wat de tooneeldirecties ook beproeven. En dan verder nog iets over de oppervlakkige jeugd van tegenwoordig met haar adoratie voor sport en jazz, haar gemis aan gevoel voor culturele waarden ... we geloven het zoo langzamerhand wel. In een tijd als wij beleven zijn er tenslotte belangrijker zaken dan schouwburgkwesties en tooneelmisère. Al dat geschrijf erover helpt toch niets."

Accoord. Maar het gaat nu eens over heel iets anders. Ik geloof niet aan die oppervlakkigheid van de jeugd en ik geloof niet, dat wij ons op die filmconcurrentie mogen vergapen.

Ik geloof wel, dat ons Nederlandsch tooneel in dezen kritieken tijd, nu het gaat om het behoud, om het versterken van ons cultureele leven, aller belangstelling verdient, ook al zijn er belangrijker zaken.

En daarom nogeens: er was geen „buis".

Er waren wel tooneelgezelschappen. Die hadden stuk voor stuk een directie, natuurlijk. En voor de directie was zoo'n gezelschap een zaak, een firma.

Tegenwoordig spreekt een acteur nog van „de zaak", waaraan hij verbonden is.

Zoo'n directie in den goeden ouden tijd speculeerde op den groven smaak van Jan Publiek en verdiende soms goed geld. Soms niet.

Ben Groenier als Socrates en Joh. Fiske als de domme boer Strepsiades in „De Wolken" van Aristophanes

Radiobode AVRO, 22 augustus 1941:

8.15—9.00 n.m.

„DE BETUWSE NEEF". Een luissterspel naar de bekende novelle van J. J. Cremer, door Cor Hermus.

Personen: De Heer van Middelnesse, Piet te Nuyl; Mevr. van Middelnesse, Mien Duymaer van Twist; Neef Jansen, Willem de Vries; Nicht Janssen, Hetty Beck; Sientje, Leonie Reiman; Aagje, Joke Busch; Gids, Ton van Aelst; Twee kinderen. Regie: Kommer Kleijn.

Radiobode AVRO, 3 oktober 1941:

Concertgebouwork. o.l.v. Eduard van Beinum. Vioolsolist: Frans Vonk. 1. Ouverture „In der Natur" op. 91. - 2. Mazurek in e kl. t. op. 49, voor viool en orkest.
4.00—4.15 n.m. Radiobanden (gesproken artikelen en ccauserieën).
4.15—4.30 n.m. B.N.O.: Berichten (Ned.)
4.30—4.50 n.m. B.N.O.: Berichten (Eng.)
4.50—4.57 n.m. Franse chansons (gr.pl.).
4.57—5.30 n.m. „De Betuwse neef". Een hoorspel naar de bekende novelle van J. J. Cremer door Cor Hermus. Regie Kommer Kleijn.
5.30—5.45 n.m. B.N.O.: Berichten (Eng.)
5.45 n.m. Sluiting.

Algemeen handelsblad, 28 augustus 1943:

WOENSDAG te 10.45 uur

„De Betuwsche Neef" voordracht uit de novelle van J. J. Cremer; te 13.45 vijf kwartier voor de jeugd; te 20.15 een programma gewijd aan September, herfstmaand.

Uit de oude doos, 1991:

Inhoud

A. C. W. Staring	Het kameleon *7*
Vlerk	Reisontmoetingen van Joachim Polsbroekerwoud en zijne Vrienden (fragmenten) *9*
Oude Heer Smits	Een lente-mijmering *25*
Willem Josephus van Zeggelen	Pieter Spa naar Londen *34*
De Schoolmeester	De boterham en de goudzoeker *72*
Multatuli	Negende geschiedenis van gezag *82*
Multatuli	Eerste sprookje *86*
Jacob Jan Cremer	De Betuwse neef *88*
Tony	Het Openbaar Ministerie tegen Plus en Stuyck *118*
Rosier Faassen	De koopman in oudheden *12*
Samuel Falkland	Over baden *159*
Samuel Falkland	Dode neger *165*

Epub uitgave 2018:

Nach der Ausgabe:
J. J. Cremer
Der Vetter vom Lande
Aus: Novellenschatz des Auslandes, Herausgegeben von Paul Heyse und Hermann Kurz
Achter Band, Rudolph Oldenbourg Verlag, München, [1873]
Aus dem Niederländischen von Adolf Glaser

Abbildung: Jan van Goyen (Ausschnitt)

ngiyaw eBooks unterliegen den Urheber- (außer für die Teile, die public domain sind) und Lizenzrechten.
Dieses ebook (pdf) darf weder neu veröffentlicht, kopiert, gespeichert, angepriesen, übermittelt, gedruckt, öffentlich zur Schau gestellt, verteilt, noch irgendwie anders verwendet werden ohne unsere ausdrückliche, vorherige schriftliche Genehmigung.

ngiyaw eBooks werden Ihnen *as-is* ohne irgendwelche Garantien und Gewährleistungen kostenfrei angeboten.

© 2018 Sporer Peter Michael für *ngiyaw* eBooks.
Földvári u. 18, H – 5093 Vezseny
ngiyaw@gmail.com · https://www.ngiyaw-ebooks.org

Erstellt mit Corel Ventura
Gesetzt aus der Gentium Book Basic.

Tekeningen AI, 2025:

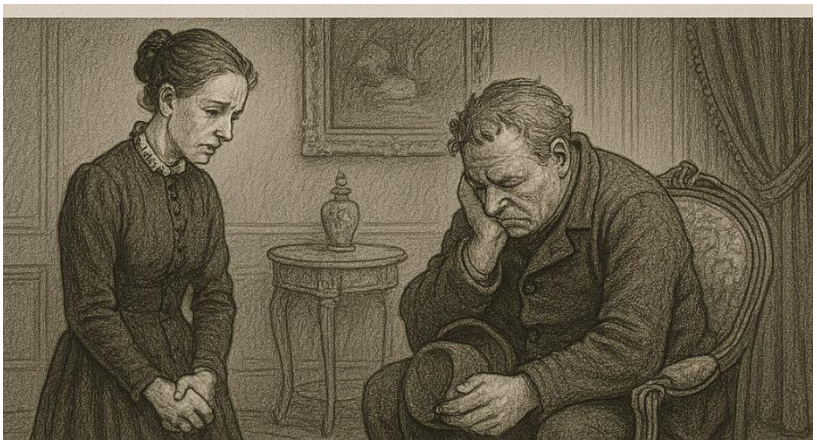

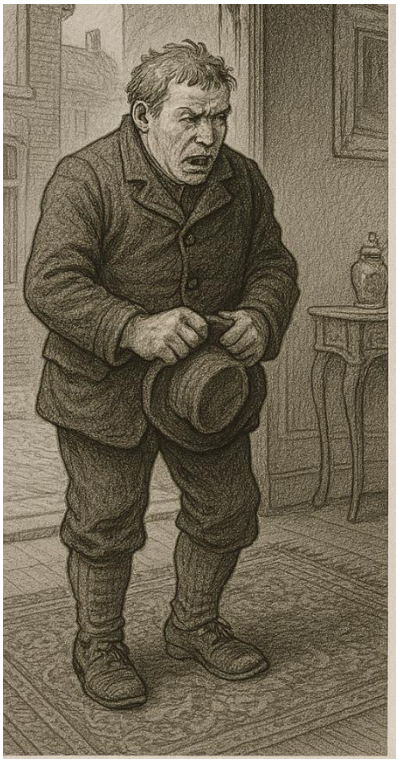

Youtube introductie in de novelle 2025:

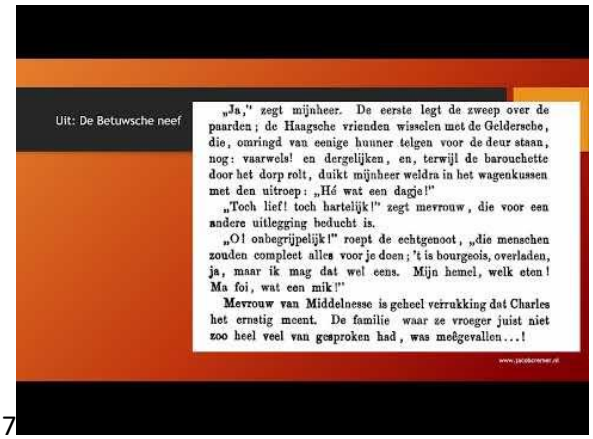

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 28 juli 2025.